

In dit nummer:

- 163 Sinear, wereld zonder God
J. Kranenburg
- 164 Leren van Larry (1)
H. Smit
- 166 In memoriam J.H. Kamerbeek
H. Stolk
- 167 De tijden zijn veranderd
H. Algra
- 169 Tien jaar Timon-woongroep in
Houten
R. Braam
- 170 Als een leerling leren spreken
Klaas Holwerda
- 173 De Schapen aan de
Rechterhand van de Herder
Christopher de Vinck
- 173 Christopher de Vinck
P.J. van Kampen
- 174 De Vrije Kerk
M. Siesling

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Dicht bij huis

symboliek in een 17e-eeuws schilderij, de begeerte in ons hart, het leven van Jezus... zijn we erop attent gemaakt?

Polderreactie?

Wat me opvalt is dat mensen zo'n ontwikkeling in de pop snel willen verklaren. Ikzelf ook. Blijkbaar zoeken we naar redenen, naar betekenis van gebeurtenissen in het leven. Eén van de verklaringen voor de opmars van de regio-pop is dat het een 'polderreactie' op de nakende Europese eenwording is, waarbij nostalgie en identiteit een grote rol spelen (aldus Louis Grijp, geciteerd in *Intermediar*, 16 april 1998). In een steeds groter wordende wereld is er een groeiende behoefte om ergens 'thuis' te zijn. Syb van der Ploeg (De Kast) in een recent interview in muziekkrant *Oor* (21 februari 1998): 'In mijn muziek probeer ik ook steeds dicht bij het Friesland-gevoel te komen. Het is een sterk gevoel van saamhorigheid.' Dergelijke verklaringen moeten wel concreet blijven. Ik bedoel: wat heeft een jonge Skik-fan te maken met de Europese eenwording?

Landschap

In het genoemde interview willen de twee voormannen van Skik en De Kast allesbehalve filosofisch zijn. Het zijn nuchtere jongens die gewoon zingen. Ik geloof dat juist dat een verklaring is voor hun populariteit. Daniël Luhues (Skik): 'Dat is heel kenmerkend voor groepen die van buiten de grote stad komen. Wij zijn nooit lyrisch; wij laten ons nooit helemaal meeslepen. Wij relativeren alleen maar.' Syb van der Ploeg reageert: 'Inderdaad. En wat ik ook bij jullie en bij ons hoor, is dat er meer positieve dingen inzitten. Het is optimistischer en hoopvoller; minder vanuit de goot gedacht, zeg maar (...) In plaats van de goot zoeken wij het landschap op.'

Uit deze citaten blijkt dat deze nieuwe helden hun muziek als een alternatief zien voor iets ja wat? Iets onbestemds. Misschien dat de 'polderreactie' verklaring nog niet zo gek is. In onze cultuur die haast boven onze pet groeit van grootte, snelheid en verscheidenheid, zoeken we het meer en meer dicht bij huis.

Geborgenheid

Regio-rock is dus niet zozeer een gril, maar komt voort uit een ervaren spanning. Mensen van nu (niet alleen jongeren lijkt mij) willen ergens bij horen. Als je weet dat je ergens bij hoort, geeft dat een besef van identiteit. Juist deze vraag 'wie ben ik?' hoor ik vaak in onze cultuur. Blijkbaar is de 'grote

Durven 'klein' te zijn

cultuur' niet zo gastvrij en belooft 'de kleine kring' meer geborgenheid. Maar de persoonlijke spanningen zijn hiermee nog niet verdwenen. De sympathieke zanger van Skik bevestigt in het interview dat de droge en relativerende Skik-humor een manier is om onzekerheid en minderwaardigheid te verbergen. 'Wanneer je je heel beroerd voelt, zeg je dat ook niet'. Durven 'klein' te zijn. Dat is ook de stijl van het Koninkrijk. Voor de christen betekent dit echter absoluut geen kneuterigheid. Levend vanuit de verzoening komt er immers weer volop ruimte voor de 'grote' cultuur! Heui! (Drents voor 'tot ziens!')

Timon Ramaker, Eck en Wiel

Ik zat in de auto en had de radio aan. Mijn Panda was gevuld met eerlijke rockmuziek. Maar wat voor taaltje was dat nu? Nederlands? Nee, toch niet. Duits? Ook niet. Deens misschien? Inmiddels was ik al weer thuis en stapte uit. Een paar maanden later realiseerde ik wat er gebeurd was. Onvervalst Drents had voor een moment bezit van de ether genomen. Regio-rock is GROOT in Nederland.

De Drentse band Skik, het Friese De Kast, het Limburgse Rouwen Hèze. Terugkijkend op het moment dat ik Skik (Drents voor 'plezier') voor het eerst hoorde, vind ik het moeilijk te begrijpen waarom ik het niet gelijk doorhad. Nu versta ik het grootste deel van de tekst. Waarom toen niet? Misschien omdat ik me concentreerde op het autorijden. Maar er is meer. Pas op het moment dat ik wist dat het Drents was, herkende ik het als een Nederlands dialect. Daarvoor was er geen categorie in mijn hoofd voor regio-rock. Iets was Nederlands of Duits of Deens. Apart dat mensen vaak pas dingen gaan zien als ze erop attent zijn gemaakt. Mooie gevels, de

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
Drs. P.J. van Kampen
J.J. Lakerveld
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-653620
Telefax: 0513-653632.
E-mail adres: kmuller@noord.bart.nl

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Schellerpad 34,
8017 AM Zwolle.
Telef. 038-4661327.
faxmail 0842118053.
E-mail: abhart@pi.net

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 68,- per jaar of f 38,- per half jaar.
Voor studenten f 34,- per jaar.
Buitenland f 112,- per jaar of f 124,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 68 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-411741, fax 0342-411641.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechtzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.

Opgave: telefoon 0513-653620; tele-
fax: 0513-653632; E-mail:
kmuller@noord.bart.nl

- 25 april Jaarvergadering Steun Oost
Soemba; De Eenhoorn,
Amersfoort; 13.30 uur
9 mei Zendingsvoorjaarsvergade-
ring Leerdam
9 mei Derde zitting Landelijke Ver-
gadering te Driebergen
13 mei Voorjaarsvergadering SEV
te Utrecht
15 mei Voorjaarsvergadering zen-
dende kerk Den Haag in
Heemstede
16 mei Vierde zitting Landelijke Ver-
gadering te Doorn
4 juni Predikantenconferentie te
Apeldoorn
6 juni Vijfde zitting Landelijke Ver-
gadering te Doorn
27 juni Zesde zitting Landelijke Ver-
gadering te Doorn
8 oktober Vrouwencontactdag te
Amersfoort; info: M. van Hel-
den-van Wijk, 033-4562002
7 nov. Zendingsnajaarsvergadering
Leerdam

Ontvangen boeken

**B.M. van Hulst en F.H. Tjissen (red.),
Horen, zien en schrijven;**

Gereformeerde ochtendkrant voor christelijk
Nederland;

80 blz., f 21,75

ISBN 9055601462

Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Hooglied;

Hebreeuwse tekst en Nederlandse vertaling

47 blz., f 19,90

ISBN 9061260744

Nederlands Bijbelgenootschap / Katholieke Bijbel-
stichting / Societas Hebraica Amstelodamensis

Evert Overeem,

**Prof. Herman Ridderbos en het Gereformeerd
Weekblad (1945-1982)**

265 blz., f 37,50

ISBN 902429357X

Uitg. Kok, Kampen

Startpunt;

Handreiking Bijbelonderwijs Basisschool (proef-
pakket)

f 65,- per jaar

Internationale Bijbelbond, Culemborg

Dr. J. Hoek,

Verzoening - daar draait het om

114 blz., f 21,50

ISBN 9023905881

Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

Dalene Matthee,

Fiela, s kind

roman

350 blz., f 34,90

ISBN 9061405920

Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen

J. van der Stoep,

Door netwerken verbonden;

Een normatieve analyse van interactieve media ,
deel 2

86 blz., f 19,90

ISBN 9076167036

Intituut voor CultuurEthiek, Amersfoort

Terminale zorg nodig?

Curadomi helpt met thuis-
zorg vanuit een christelijke
levensovertuiging.

Curadomi

Organisatie voor thuiszorg

Zorg met een visie.
Bel tijdens kantooruren (0318) 54 82 65
buiten kantooruren 0900-82 12340 (spoed)

Sinear, wereld zonder God

(Bij Daniël 1)

J. Kranenburg, Kampen

Het zou best aan mijn leeftijd kunnen liggen dat ik zo getroffen word door de raakpunten tussen het begin van het boek Daniël en de tijd waarin wij leven. Wat een enorme kloof moet er zijn ontstaan tussen die vier jonge mannen die als eersten naar het hart van het rijk van de goddeloze Nebukadnezar gaan en de achtergeblevenen. Daniël en zijn vrienden gaan een weg, die de anderen nog niet kenden.

Ter bemoediging verteld

Ook al weer zo'n sterk raakvlak.

Ik laat de exegetische argumenten in de keuken, maar van het boek Daniël kan vrij nauwkeurig worden vastgesteld wanneer het geschreven werd. Dat moet geweest zijn in de tijd waarin Jeruzalem getiranniseerd wordt door de Syrische koning Antiochus IV. De dienst van God is in verval en de weinige vromen zijn de wanhoop nabij. Het boek Daniël komt hen vertellen: hoor, hoe dit eerder gebeurde, eeuwen geleden al, en hoe God trouw bleef aan hen die Hem vasthielden.

Het land Sinear

Het boek Daniël begint met te vertellen hoe Nebukadnezar, de koning van Babel, koning Jokakim wegvoert, een deel van de tempelschatten rooft en onderbrengt in de tempel van zijn eigen god. Er zit iets merkwaardigs in het feit dat zo nadrukkelijk gezegd wordt dat Nebukadnezar daarvoor het land Sinear kiest. Hier had ook Babel kunnen staan of Mesopotamië of het land der Chal-deeën. Dat waren allemaal gangbare benamingen. Maar de bijbelschrijver zegt: het was Sinear. Die naam komt in de Bijbel maar enkele keren voor en is veelzeggend. Want Sinear is het jachtgebied van Nimrod, een groot jager voor Gods aangezicht. In het verhaal van de torenbouw van Babel speelt Sinear een rol. De naam Sinear staat voor het land waar de mens zichzelf kan redden en de Here God kan mis-sen. Zo'n mens is Nimrod geweest, zo waren de bouwers van de toren van Babel en onder hen behoort ook Nebukadnezar. Koning van Babel, maar reli-

gieus gezegd: heer van het gebied waar de Here God is uitgeschakeld. Om nu zijn aanzien en macht helemaal te completeren, laat hij onder de Israëlieten een viertal jonge mannen uitkiezen die tot de bloem der natie gerekend mogen worden: „zonder enig gebrek, schoon van uiterlijk, ervaren in allerlei wijsheid, in het bezit van kennis, met inzicht in wetenschap om dienst te doen in het paleis des konings”. Kan het indrukwekkender? En deze vier worden naar het paleis van de koning gebracht om daar dienstbaar te worden aan het goddeloze rijk van die dagen. Ze gaan de anderen voor. En bovendien worden de namen van de jongelingen vervangen. Dat is erg geweest voor mannen uit Israël: met je naam verlies je je bestemming, want een naam is zoiets als een programma. Het is je identiteit, en verwijst ook naar God.

Kind van God temidden van de goden

En nu is de assimilatie bijna volledig. Voor deze jongemannen is elke verwijzing naar Israëls God doorsgesneden. In hun harten is het geloof in God bewaard, maar van God merken zij niets. Is God er wel en waarin zullen we Hem vinden? De eerste lezers van het boek Daniël, eeuwen na dit gebeuren dus, volgen het verhaal met grote spanning. De dienst van God verdwijnt. Joodse wetten en gebruiken worden

lem en de andere weggevoerd zijn geen steun in de rug voor hen, die zo in hart van Nebukadnezars rijk vertoeven.

Een raakvlak met onze tijd?

Ik kan niet los komen van de gedachte dat hier een raakvlak bestaat met onze tijd. Al zullen ouderen zich op dit punt sterker aangesproken voelen dan jongeren. Mij intrigeert en beangst ook zo sterk die afstand die er geweest moet zijn tussen de achtergeblevenen en die vier die gedwongen werden zich zo radicaal te laten betrekken zelfs in de leiding van dit godevijandige rijk. Sinear, het land zonder God is er nog. Ik woon zelf in een nette laan met nette mensen en alleen maar nette zonden; temidden van veel christenen zelfs, maar Sinear is er: in grote stukken van het onderwijs, in de media, in de cultuur, in kunst waarin de laatste banden met God al zijn doorsgesneden. Sinear groeit zelfs. Neemt steeds meer gebieden in. En weer zijn veel jongeren ons stukken vooruit, ze zijn al heel diep in Sinear of brengen er veel tijd door. Ze weten welke vragen daar leven. Ik weet ook van alle pogingen om vooral de jeugd bij Sinear vandaan te halen. Ik weet van allerlei liturgische ijver en probeersels. Dat ik sceptisch sta tegenover veel van die zaken is niet zo gewichtig. Maar ik zou willen weten wat de jongeren die al helemaal of part-time in Sinear leven nu vinden van wat wij in de kerk met zoveel ijver uitproberen. Of zij niet zullen zeggen: wij prijzen u daarin, maar het heeft niets te maken met de wereld waarin wij leven. Daar zijn wij aan uw vragen voorbij, daar spreekt uw geestdrift ons niet aan; wij willen horen of God nog bestaat en waar Hij dan is. Als u daarover ons iets te zeggen hebt, willen wij luisteren. Voor u is Sinear blijkbaar ver weg en wij hebben de indruk dat u er wel eens over gehoord hebt maar dat u er nooit was. Misschien klinkt het bovenstaande niet genoeg vragenderwijs, maar zo is het wel bedoeld. Hoe doe je dat vandaag: die enorme afstand tussen Jeruzalem en Sinear voorkomen of wegwerken, de afstand tussen de kerk en het Sinear van nu. Denkend aan de jongeren die ons voor zijn. Ik hoop zo dat het boek Daniël ook ons bemoedigt, zoals het troost gaf aan de getrouwen die eeuwen na Daniël leefden.

afstand tussen de kerk en het Sinear van nu

opzij gezet, wetsrollen verbrand, de sabbat niet meer gehouden en ook de besnijdenis wordt nog maar zelden toegepast. En de weinige getrouwen vragen zich angstig af: is dit het einde van de dienst aan de Here? Zal Israël ophouden volk Gods te zijn? Nu al in Nacht und Nebel verdwijnen? Komt nu de grote holocaust al? In die benauwdheid wil het boek Daniël bemoedigen. Ik probeer mij in te denken hoe sterk het isolement van die jongemannen geweest moet zijn. Op deze eenzaamheid is bij hun opvoeding niet gerekend. Er is geen oud patroon voor hun leven waarop ze terug kunnen vallen. Jeruza-

Leren van Larry (1)

H. Smit, Papendrecht

De titel werd gekozen, omdat hij plezierig in het gehoor ligt. Aanstands moet ik nu evenwel vanwege vrijpostigheid mijn excuses aanbieden aan de heer L. Crabb, doctor in de klinische psychologie en directeur van het Institute of Biblical Counseling.

Dr. Crabb schreef een boek, dat (in vertaling) de titel draagt „Van Binnenuit. Werkelijke verandering is mogelijk” (Navigator Boeken, Driebergen 1993, CIP/ISBN 90 70656 68 x).

Ik heb dit boek moeten bestuderen voor behandeling in het kader van de Theologische Studiebegeleiding. Het heeft mij en verschillende studenten behoorlijk 'gepakt'. Het lijkt me nuttig hiervan in het kort iets door te geven. Ik wil dat doen in drie artikelen. Het eerste geef ik de titel **DIAGNOSE**, het tweede de titel **THERAPIE**, terwijl het derde nog enkele **KANTTEKENINGEN** van mijzelf bevat. Af en toe ziet u een getal tussen haakjes. Dat is voor hen die het boek van Dr. Crabb erbij willen nemen (Vijfde druk).

Diagnose

Dr. Crabb spreekt steeds over mensen, die zich met ijver inzetten voor het Koninkrijk van God (Gemeentewerk, Evangelisatiewerk, Gebedskringen....) en die dan toch met allerlei moeiten en problemen bij hem als hulpverlener terechtkomen.

Ze hebben verdriet en lijden onder teleurstellingen. Of ze hebben bij al hun ijver niet kunnen breken met gewoontezonden (van driftbuien tot masturbatie...). Ze doen hun werk in een stug doorzettingsvermogen maar zonder werkelijke hartelijke vreugde. Of ze moesten constateren, dat ondanks herhaalde pogingen en beloften van een werkelijke betering van leven niets is terechtgekomen.

Anderen bewonderen hen. Zelf gaan ze gebukt onder de diepe schaduwen en onder de leegte in hun leven (17, 20, 89).

Waar moet men de oorzaken van deze tekorten zoeken?

Het euvel van de volmaaktheidswaan

Moeten we niet zó van de Heilige

Geest vervuld zijn, dat er eenvoudig geen plaats meer in ons overblijft voor lijden, teleurstelling, tekort, zonde? Moet de vreugde in de Here niet alle pijn en verdriet uitdrijven? En zegt Paulus ook niet, dat wij voor de zonde dood zijn (Rom. 6:2)? Dan ontstaat er een grote krampachtigheid.

Ik heb deel aan de Heilige Geest. Dus: ... Ik heb geen verdriet meer! Ik lijd niet meer! Ik zondig niet meer! Want anders... anders heb ik geen deel aan de Geest en ben ik niet in Christus! Wee mij, als ik verdriet heb of zonde van mij ontdek! (7)

Velen leven in die kramp. In evangelische kring, maar zeker niet alleen daar! Totdat... het masker verscheurd wordt en men als een brokje ellende bij de hulpverlener terecht komt!

Ontkenning, verdringing, 'weg der werken'

Maar voordat het zo ver is blijft de krampachtigheid het toneel beheersen. De volmaaktheidswaan vindt bondgenoten!

Allereerst de verdringing. Van het verdriet, van het zondebesef!

Er zijn mensen, die bij de begrafenis van een zeer geliefde „louter vreugde” zijn, zonder tranen. Zijn ze het contact met eigen innerlijk niet kwijtgeraakt? Er zijn gelovigen, die bij anderen bewondering wekken om hun 'volmaaktheid', maar naast die bewondering ook... afkeer, omdat ze onecht geworden zijn, figuren uit een wassenbeeldenmuseum!

Er zijn gelovigen, die het leed van broeders en zusters benaderen met het aanbod van een gemeenschappelijk gebed, maar die de ander niet kunnen laten uitspreken over zijn of haar verdriet, zwakheid, zonde!

Zijn ze mogelijk doodsbang voor de 'spiegel' die de ander hun zal voorhouden/ Is ook het gebed – verschrikkelijk zelfbedrog! – geworden tot een kracht van verdringing?

Er zijn gelovigen, die hun broeders en zusters in nood aansporen tot „meer van het zelfde”: méér gemeentewerk, méér evangelisatieijver, méér gebedsactiviteit! Goede zaken uiteraard! Maar kan ook die „heilige drukte” niet in dienst komen te staan van een krampachtige verdringing van verdriet, tekort, zonde? Waarom boezemen vele ijverige gelovigen hun broeders en zusters wel bewondering maar geen liefde in? Is het niet daardoor, dat krampachtig-

heid geen liefde kan ontsteken? Hoe vaak reinigt men bij opvoering van ijver niet „de buitenzijde van de beker en van de schotel” (Matth. 23:25)? (23, 41, 104, 124, 175, 11, 56, 112, 122, 119). Dr. Crabb noemt ook andere zaken, die hier van belang zijn...

Compensatie

Wij hebben dorst. We hebben diepe verlangens. Naar een relatie met iemand die onoverwinnelijk sterk en oneindig liefdevol is (primaire), waarin alleen God kan voorzien. Naar goede relaties onder de mensen (secundaire). Naar de goede dingen van het leven, die los van relaties bestaan: pijnloze behandeling, goede uitslag van het onderzoek, lekker eten... (tertiaire). Christus belooft de vervulling van onze primaire verlangens, maar.. in de gestalte van een 'voorproef' die een diep verlangen naar de uiteindelijke volheid overlaat. De vervulling van de andere verlangens is ons slechts beloofd, voorzover we die nodig hebben, opdat God in ons leven tot zijn doel komt. Pijn, gebrek, gebrokenheid in relaties zijn niet uitgesloten! (76, 82). Ook hier gaan ontkenning en verdringing hun rol spelen, als men hier en nu de realisering van alles wat we mogen hopen eist. De krampachtigheid slaat toe.

Maar ook komt het motief van de compensatie hier naar voren. Zaken op secundaire en tertiaire vlak kunnen de leegte van het gemis aan vervulling van de primaire behoefte gaan vullen, zoals ook het gemis van een goede en liefdevolle relatie onder mensen kan worden 'gedempt' door het surrogaat van porno, sex-op-zich, masturbatie (94). Lange tijd kan men erin slagen de vreugde in de goede dingen te houden voor de vreugde in God en een heilvolle relatie met Hem. „Al het goede komt immers van boven?” Maar het genot van zegeningen is niet identiek met een ware persoonlijke geloofsrelatie met de Here!

En ook hier kan plotseling het masker scheuren en diepe ellende bloot komen!

Eisende houding

De idee van de volmaaktheid kan bij toch ondervonden teleurstelling en pijn ook leiden tot een diep verwijt aan God. De Here behoort zijn gelovige kinderen vrij te stellen van pijn en verdriet, die nu toch gekomen zijn! Crabb wijst erop,

dat ook Job hoe langer hoe meer tot een eisende houding overgaat. God behoort Job de kans te geven zijn recht te betogen! Is het geen machtsmisbruik, als God het rechtsgeding maar blijft weigeren? Maar wanneer de Here inderdaad aan Job een audientie verleent loopt het zo geheel anders af! „Daarom herroep ik en doe boete in stof en as”, zegt Job (42:6). Een eisende houding is een zaak van zelfvernietiging! We nemen geen genoeg meer met het evangelie van de HOOP! (135). Onze 'Hier-en-nu-eis' brengt ons in vertwijfeling!

Het treffende van de diagnose door Dr. Crabb gesteld

We komen nu tot een voorlopig commentaar. Dr. Crabb heeft me echt getroffen. Zelfs geschokt. Maar op een positieve heilzame manier! In theorie lijden we geen van allen onder de volmaaktheidswaan. In de werkelijkheid zijn we allemaal bevreesd voor de opening van de afgrond van pijn, tekort en zonde, die we in ons zouden kunnen aantreffen. We hebben ook echt wel de neiging van God te verlangen (eisen?), dat Hij in één 'wonderklap' door zijn genade en Geest ale pijn, zwakheid, tekort, zonde uit ons wegneemt. Waarom doet Hij dat niet? We weten denkkelijk wel, dat verdringing en ontkenning zaken zijn, die in de psychologie een grote rol spelen. Maar Dr. Crabb laat ons zien, dat er een 'doorsteek' is van de psychologie naar het hart van het leven in het geloof! Waarom zijn verdringing en ontkenning zo funest? Mij kwam voor de geest te staan de Catechismuszondag over het gebed (45). In vr./antw. 117 wordt ons verteld wat behoort tot een gebed dat God aangenaam is en van Hem verhoord wordt. Onder 'ten tweede' horen we: „dat wij onze nood en ellende recht en grondig kennen, om ons voor het aangezicht van zijn majesteit te verootmoedigen. Bij verdringing en ontkenning 'besparen' we ons het gezicht op onze diepe nood en ellende! We ontkennen ons roepend tekort, onze zonde, onze ingrijpende pijn! En dan kunnen we niet meer bidden, zoals het betaamt. We kunnen ons niet meer ootmoedig en nederig buigen voor God en onze ellendige 'inventaris' in belijdenis en gebed voor Hem neerleggen! We hebben de brug opgehaald, waarover zijn genade en kracht naar ons kan uitgaan! Psychologische termen en Zondag 45! Het leven is één! Bij de eisende houding geldt precies hetzelfde. De eiser staat rechtop voor God. Hij staat „op zijn (vermeende)

strepen”. Hij kan zich onmogelijk voor de Here buigen. Hij kan niet meer in nederigheid een beroep doen op Gods genade!

Bij de compensatie denk ik vooral aan het zelfbedrog, waarin we de relatie tot de Here vervangen door het genot van zijn zegeningen, die we in feite toch weer van de Zegenaar losmaken en op zichzelf stellen. Geen persoonlijke band meer van geloof en liefde! Dan zijn we „rijk en verrijkt en hebben aan geen ding gebrek”. Terwijl we in werkelijkheid „ellendig, arm, blind en naakt” zijn (naar Op. 3:17). Ook hier wordt het werkelijke gebed vermoord – door onze blindheid voor onze armoede! Komen we werkelijk voor het aangezicht van de here met onze werkelijke nood en ellende? Weten we nog wat ellende is? Weten we nog wat genade is? Een volgende keer verder.

Spinsels

Kerkbloemen

Hoewel er niets over in het akkoord van kerkelijk samenleven staat, wordt het bijna overal gedaan; de bloemen die tijdens de dienst op de preekstoel staan gaan na afloop naar een zieke of bejaarde. Nu zijn er bij ons in de gemeente niet zo veel bejaarden, en gelukkig meestal ook niet veel zieken. Daarom gaan de bloemen vaak naar een jarige. De zuster die over dit alles de scepter zwaait, deelt zondagmiddag met vaardige hand de bos chrysanten in twee, en zorgt voor de uitreiking. Dit keer komt ze naar mij toe. 'Alsjeblieft, voor je dochter!' Inderdaad, Marjon vierde gisteren haar geboortedag. Als ik thuiskom, staat ze net bij de keukendeur. 'Kijk eens, de kerkbloemen. Voor jou, omdat je gisteren jarig was.' Haar ogen worden groot. 'Voor mij, zijn de kerkbloemen voor mij?' Ze pakt ze heel eerbiedig aan, duwt haar neus tussen de paarse blaadjes. 'Pappa, kijk eens, voor mij. De kerkbloemen!' Ze straalt. De allermooiste vaas moet uit de kast gehaald en met veel zorg gevuld worden met water en de bloemen. Ze kan er bijna niet over uit: 'Ik heb de kerkbloemen gekregen.' Zomaar een meisje van net zeven. Discussies over dat de kinderen er bij horen, en of dat nu juist in de dienst moet of in een aparte bijeenkomst, en of dat dan de hele dienst mag duren of alleen tijdens de preek, gaan over haar hoofd heen. Het is voor haar honderd procent duidelijk; Zij hoort er ook bij.

Guurtje Leguyt,
Alphen aan den Rijn

Kruimels van de tafel

Vluchten in het verleden

Ooit hebben de Beatles eens een liedje gemaakt, dat in miljoenen exemplaren verspreid is: Yesterday.

Gisteren,
toen leek alles zo gemakkelijk,
toen leken mijn moeilijkheden zo ver weg.
Waarom er een eind aan moest komen,
aan die zonnige tijd,
weet ik niet.
Nu is alles anders.
Nu heb ik een plek nodig waar ik me kan verstoppen,
weg kan kruipen.
Gisteren.
Ik hunker naar gisteren.
Ik geloof in gisteren.

Dit trieste, weemoedige liedje heeft verwantschap met het vaak voorkomende verlangen van veel oude mensen naar de goede, oude tijd. Het liedje gaat alleen veel dieper. Het verlangen naar gisteren heeft er een religieuze kleur. Het heeft een volop religieuze klank. Ik gelóóf in gisteren: dat is een geloofsbelijdenis.

De Prediker heeft de voosheid en dwaasheid van het verlangen naar gisteren aangewezen. Zeg niet: hoe komt het dat de vroegere tijden beter waren dan deze? Want niet uit wijsheid zoudt ge aldus vragen (7:10). Wie verlangt naar gisteren, gelóóft in gisteren, vlucht in een zinloos, steriel verlangen dat nooit vervuld kan worden. De bijbel kent geen verlangen naar het verleden, wel een verlangen – een reikhalzend, vurig verlangen zelfs – naar Gods toekomst.

M.R. van den Berg, Assen

In Memoriam

Jan Herm Kamerbeek

H. Stolk, Kampen

Wat zou z'n leven een stuk gemakkelijker zijn geweest als ie bij z'n oude studie in Delft was gebleven. Meer bij de dingen en de ideeën – minder dicht bij de mensen.

Hoe kwam je er dan toe? Wat was je ervaring? Wat je beleving? Hoe en wanneer toch je roeping? Vragen, die ze vandaag op hem af zouden vuren; "Ach laat je dikke woorden maar..." z'n antwoord.

Wat zou hij ook veel minder vreugde, voldoening en dankbaarheid hebben gekend.

Mensen waren hem nu eenmaal op het lijf geschreven – daar hoorde Jan Kamerbeek bij.

En bij Die Ander: Jezus, zijn Heiland en HEER – gebeiteld in z'n hart. De Enige Die houvast kon geven in zo veel levens die hij zag wankelen. Toekomst voor zo veel mensen, die hij zonder toekomst naar het eind zag schuiven. Zinloos; nutteloos. Hoe ze zich zelf ook op konden blazen. Belachelijke Michelin-mannetjes en niet meer.

Die samenbrengen en zo mensen weer vastzetten in wat de HEER voor hen wil zijn en ze belooft. Dat was pas leven! Pas werk! Al liep het niet allemaal vanzelf of als een trein. Vechten was het vaak. Boksen tegen harde koppen, harde harten en... z'n eigen hart.

Mensen vissen is geen fliere-fluitersbaantje.

Dat heeft ie geweten, ervaren!

Typisch een dominee om in een grote "volkswijk" te werken.

Hebben we hem te veel op de schouders gelegd? Te veel laten dragen? Niet door gehad in onze domme botheid hoe diep het hem raakte?

Hij wilde toch zelf ook niet anders. Kon niet anders. Gedreven door wat hem bezielde.

Grote bestuurlijke gaven; helder inzicht; kracht een vergadering zo te leiden dat er iets zinnigs tot stand kwam – wat veel vergaderingen niet is beschoren – het was hem gegeven en

waar nodig kon je een beroep op hem doen. Hij had er ook plezier in. In het bestuur van de Beukenhof in Velp heeft ie zich niet vaak verveeld. In de Comm. voor Contact met de Hoge Overheid voelde Jan zich als een vis in het water.

Maar het werk.. het echte.... lag in de wijk. ZIJN wijk!

Daar kon ie rondlopen 's avonds laat als ie toch nog niet slapen kon en 's morgens vroeg als er toch al geen slaap meer was.

Zo maar je leven binnenstappend op momenten dat je 't zo hard nodig had. Momenten dat een klap was gevallen waar je geen raad en geen weg mee wist: "Is het moeilijk joh, heb je het moeilijk meid... zullen we samen eens praten – samen eens bidden!?"

En altijd was er Wil op de achtergrond. Zolang we elkaar kenden. Als vriendin; verloofde – als VROUW.

In de studietijd als we het allemaal zo nutteloos vonden soms; zo gladjes, zo weinig uit het leven gegrepen vaak; zo ver bij de mensen vandaan... was ze er om een duw te geven. Doorgaan straks kun je er zelf wel inhoud aan geven... en we konden weer voort. Zo kon dominee Kamerbeek zijn werk doen in het grote Rijk van z'n HEER. Kon hij zich volkomen geven. Zelf naar de achtergrond gaan.

Die tweede Paasdag waarop we vroeg in de morgen het bericht kregen dat de HEER hem had thuisgehaald, lazen we aan tafel juist het verhaal van de vriend van de bruidegom uit Johannes 3. Een meer dan tien jaar oud dagboekje tekent er het volgende bij aan: "HIJ moet wassen, ik moet minder worden". Een motto dat een mens zich moeilijk eigen leert maken. Zelfs in "geestelijk" werk, of misschien juist daarin, ligt het gevaar levensgroot, dat mensen van hun roeping een carrière maken. Publiciteit zoeken, breed aan de weg timmeren, allemaal onder het motto dat het om Christus gaat en Zijn rijk, maar onder-

tussen zelf groeiend in belangrijkheid, genietend van de bekendheid die hun naam heeft...."

"HIJ moet wassen, ik minder worden"... Door genade mocht Jan Kamerbeek door dit motto zijn leven laten dragen.

Zo droeg de HERE hem door vreugde en verdriet. Door moeilijke jaren in zijn leven – wat had ie het moeilijk, toen ie zo maar met de massa mee als "ontrouwe herder" werd weggegooid ("buiten verband raakte" heet dat eufemistisch vandaag). En altijd was er die Hand waar Psalm 139 van zingt. Die Hand die hem niet losliet en die hij niet los wilde laten. Ook al stond de zee soms hol en hoog en joeg de storm hem voort.

Zo kon Jan Herm Kamerbeek man zijn, vader, grootvader vriend en DOMINEE..

In die hand geven wij biddend zijn vrouw, kinderen, kleinkinderen en.... ons zelf.

Je hart vol vragen – je ogen vol tranen.

Tot eens de bazuinen klinken... Dan rest er niets meer dan te zingen... Heer, dan is uw pleit beslecht.

De tijden zijn veranderd

In gesprek over de plaats van kinderen in de Gereformeerde eredienst (3)

H. Algra, Den Helder

Jongeren gaan niet meer 'van-zelf' mee naar de kerk. Ook uit orthodoxe gezinnen haakt 50% van de jongeren af. Als we die cijfers tot ons door laten dringen, moeten we ons realiseren dat de plaats van het kind in de eredienst tegenwoordig anders zal moeten zijn dan vroeger.

Aldus mevrouw M. Vrijmoeth-de Jong tijdens het GVI-congres over 'Kind en Eredienst'. Maar: waarom moet het dan anders? Vroeger gingen we toch ook gewoon mee met onze ouders? We begrepen toch ook lang niet alles? Waarom dan nu opeens al die veranderingen?

Veranderingen in de samenleving
Mevrouw Vrijmoeth noemde een aantal veranderingen die de Gereformeerde wereld raken:

- Er is geen sprake meer van een Gereformeerde zuil. Zelfs binnen de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) dringt de invloed van de samenleving (bijv. via de televisie en de muziek) massief de gezinnen binnen.
- De gezinnen zijn veel meer dan vroeger geïsoleerd geraakt (zie: 'Friezen in Brabant', in het vorige nummer van 'Opbouw'). Daardoor kun je elkaar als gezin ook veel minder ondersteunen en beïnvloeden.
- Jongeren krijgen het gevoel – als ze niet meedoen aan 'de' jeugdcultuur – dat ze er niet meer bij horen. En bijna alle jongeren willen er juist graag wel bij horen.
- De invloed van de tijdgeest, zoals heersende opvattingen over ethiek, evolutie, andere godsdiensten.

Beïnvloeding van het leefklimaat

Er zijn nog andere factoren die van invloed zijn op het leefklimaat van de jongeren.

Een aantal voorbeelden:

- de leefwereld: dit is de wereld van de onbegrensde mogelijkheden. Alles kan en alles mag.
- het individualisme: je moet het

- alleen zien uit te zoeken. Daardoor voelen veel jongeren zich eenzaam.
- het gevoel niet afhankelijk te zijn: je wordt verzorgd van de wieg tot het graf.
- het idee dat je leeft om plezier te maken. „Waarom zijn wij op aarde?” „Voor de lol!”
- de postmoderne wereld: niets is meer zeker. Je kunt niet meer zeggen dat iets waar is, je kunt alleen maar vragen stellen.
- de fragmentarisering: op zondag in de kerk ben je een ander persoon dan op maandag op school en op zaterdagavond in de disco ben je weer iemand anders.
- de hang naar het occulte. God is niet meer dood, maar de mens zoekt wel verkeerde goden.
- we leven in het hier-en-nu. Wat er later komt, is van later zorg (ook het leven na de dood).
- het ontvluchten van verantwoorde-

Jonge kinderen kunnen onze preken vaak niet begrijpen

lijkheden. Er zijn zoveel problemen, die vallen toch niet op te lossen. Bovendien valt er niemand te vertrouwen; kijk maar naar de politiek!

Het antwoord van de kerk

Wie deze veranderingen in de samenleving ziet, ontkomt er niet aan om grondig na te denken over de plaats van het kind in de eredienst. De kerkdienst neemt een belangrijke plaats in bij de geloofsopvoeding. Als we constateren dat er in onze kerken veel 'afhakers' zijn, dan is het ook nodig om onszelf de vraag te stellen: zijn wij als gemeenten tekort geschoten in de opvang van onze kinderen en jongeren? Het uitgangspunt is dat de christelijke gemeente méé verantwoordelijk is voor de geloofsopvoeding van de jongeren. Niet alleen de ouders stonden bij de doopvont, ook de gemeente was erbij toen de ouders 'ja' zeiden op de doopvragen; de gemeente was getuige. Als we constateren dat jongeren zich vaak eenzaam voelen: heb-

ben we daar als christelijke gemeente een antwoord op? Kunnen jongeren zich bij ons geborgen voelen? Hoor in ons denken over de gemeente en over de vorm van de eredienst het kind er echt bij?

Niet luisteren

Om een antwoord te kunnen geven op de vraag of kinderen de preek kunnen begrijpen is het van belang om iets te weten over de kinderlijke ontwikkeling. Mevrouw Vrijmoeth poneerde de stelling dat kinderen *niet* zitten te luisteren tijdens de kerkdienst. En zeker naar een preek van 25 minuten wordt door kinderen en jongeren *niet* geluisterd. (Je kunt je trouwens afvragen of ouders wel zo lang kunnen luisteren). Kinderen kunnen zo'n preek niet eens begrijpen. Pas als een jongere 15 of 16 jaar oud is kan hij iets van de preek oppikken, maar dan alleen als het een actueel thema is, gericht op zijn eigen leefwereld. Maar ook dan nog is datgene wat de jongere onthoudt heel beperkt, want als je luistert kun je maar 10% onthouden. Kijken we naar de jongere kinderen (tot 10 jaar) dan weten we dat hun denken heel concreet is. Een abstract begrip als genade zegt hen nauwelijks iets. Jonge kinderen kunnen zich maar heel kort concentreren op het gesproken woord. Als we dan zeggen dat we de kerkdienst zo belangrijk vinden, wat komt er dan van die 'geloofsoverdracht' terecht? Moeten we ons dan niet nodig bezinnen op de vorm? Als we weten dat er van het gesproken woord zo weinig terecht komt, moeten we dan niet (tevens) gebruik maken van de beeldcultuur? (Denk alleen maar aan een eenvoudig middel als de overheadprojector.) Als we ons realiseren dat jongeren snakken naar een stukje beleving (in plaats van een rationele preek), moeten we daar dan niet op inspelen? Het gaat immers om het heil, om het eeuwig leven? Er staat immers heel veel op het spel?

Inleveren?

Tot zover het betoog van mevrouw M. Vrijmoeth-de Jong. Nu terug naar de praktijk van de plaatselijke gemeente. In de Gereformeerde kerk (vrijgemaakt) van Groningen-Oost

besloot de kerkenraad om tijdens de kerkdienst te werken aan een betere aansluiting van de eredienst bij de leefwereld van kinderen (zie het vorige nummer van 'Opbouw'). Maar: lever je dan niet in? Wordt de dienst dan niet te kinderachtig voor de volwassenen? De beide predikanten van deze stadsgemeente (Ds. J.W. Roosenbrand en ds. C. van der Leest) schreven in het kerkblad: „We vragen ons af of het informatieve karakter van de preek er nu echt zo onder lijdt. Misschien is het ook de aanspraak, de vorm waarin het gebracht wordt, die de indruk wekt dat de inhoud ook kinderlijk is. Wat niet

Kinderen hebben levende voorbeelden nodig

wegneemt dat een aantal volwassenen naar eigen beleving een stapje terug moeten doen. Tegelijk ervaren we zelf en krijgen we ook van verschillende kanten te horen, dat juist dit soort diensten ook iets extra's geven, bijvoorbeeld in de sfeer van de beleving en de uitbundigheid. En dat zijn toch ook geen bijkomstigheden in het christelijk geloof?”

Levende voorbeelden

De beide Groninger predikanten schrijven genuanceerd over de veranderingen in de kerkdiensten. De kerkenraad van deze gemeente legt daarbij de eerste verantwoordelijkheid bij de

ouders. „Alles staat of valt met uw eigen voorbeeld en uw eigen enthousiasme voor de Here en voor het Evangelie.” Daar zit de boodschap achter dat we niet alles van de vorm moeten verwachten. Kinderen hebben levende voorbeelden nodig en die levende voorbeelden zijn in de eerste plaats de ouders.

Werkgroep

Een voordeel van de werkwijze in de Gereformeerde kerk (vrijgemaakt) van Groningen-Oost is dat een *werkgroep* de ruimte heeft gekregen om een jaar bezig te zijn met het zoeken naar mogelijkheden om kinderen meer te betrekken bij de erediensten. Die werkgroep hoeft dus niet ieder voorstel voor te leggen aan de kerkenraad. Naar mijn mening is dat een verstandige keuze. Op het moment dat iedere verandering voorgelegd zou moeten worden kan dat een verlamdend effect hebben op het werk binnen de kerkenraad. De ambtsdragers hebben al genoeg andere zaken op de agenda staan. Bovendien kunnen leden van de kerkenraad – uit pastoraal oogpunt – in een moeilijk dilemma terecht komen.. Wat te doen met allerlei kritieken tijdens huisbezoeken? Welke plekken krijgen brieven met bezwaren tegen veranderingen op de agenda? Dan maar iedere verandering blokkeren totdat er weer met de gemeenteleden gesproken is? Soms moet je gewoon de durf hebben om iets te 'proberen' in de dienst, om te bekijken of het passend is binnen het functioneren van

de gemeente. Dat zoeken naar mogelijkheden past beter in de handen van een werkgroep. Bovendien zijn ambtsdragers vaak minder 'gespecialiseerd' in vraagstukken rond het thema 'kind en eredienst'. Tenslotte zou het steeds moeten terugkoppelen naar de kerkenraad ook zeer vertragend (en vermoedelijk demotiverend) zijn voor de activiteiten van de werkgroep.

Een jaar op proef

Het 'jaar op proef' in de kerk van Groningen-Oost lijkt mij een verantwoorde keuze. Men heeft een jaar de tijd om te bekijken welke gevolgen bepaalde veranderingen hebben voor het functioneren van de gemeente. Veel wijzigingen in de eredienst hebben de tijd nodig; mensen moeten er aan wennen. Soms moet je ook gewoon iets eens kunnen 'proberen'; in de praktijk blijkt dat de bezwaren soms later als sneeuw voor de zon zijn verdwenen. Dankzij het gebruik van evaluatie-formulieren krijgt de werkgroep ook een goed inzicht in de mening van de leden van de gemeente.

Samen?

De tijden zijn veranderd. Dat betekent ook dat de kerken zich moeten bezinnen op de plaats van het kind en de jongere in de eredienst. Tijdens het GVI-congres kwamen allerlei aspecten van het zoeken naar mogelijkheden in de kring van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) aan de orde. In onze kerken spelen dezelfde vragen. Dat bleek wel bij een aantal *workshops* tijdens de *Ontmoetingsdag* in Barneveld. Er is werk aan de kerk! Gezien het belang van het thema voor de beide kerkgenootschappen kwam tijdens deze dagen bij mij de vraag naar boven: waarom werken we hier als kerken niet samen? Waarom zouden we elkaar niet tot een hand en een voet kunnen zijn? We hoeven toch niet ieder afzonderlijk het wiel uit te vinden? Een gezamenlijke dag met als thema: de plaats van kinderen en jongeren in de Gereformeerde eredienst.....

wordt vervolgd

Doopdienst

Weet u, ik was er op tegen. Moest dat nou? De kinderen naar voren halen als er een kindje gedoopt wordt? Straks leren ze helemaal niet meer stil te zitten. En dan die vragen van de dominee aan de kinderen. En aan het eind dat feliciteren van de doopouders. Dat is toch allemaal niet nodig? Ik ging als kind naar een grote Gereformeerde kerk, het was bijna iedere zondag dopen. Dan zuchtte ik wel eens: alweer dat lange formulier.... Dan duurde de dienst weer een kwartier langer.... Maar ik moet u zeggen: het is tóch goed. Ik was er op tegen, maar ik ben veranderd. Want als kind heb ik die doopdiensten alleen maar als langdradig en saai ervaren. Nu zie ik aan mijn kleinkinderen dat ze het leuk vinden. Straks mogen ze naar voren komen en het kindje van dichtbij zien. Hoi, het is dopen! Eigenlijk wilde ik dat vroeger ook, maar je moest blijven zitten en je zag dus niets van de doop. Dat vind ik winst: de kinderen zijn er meer bij betrokken en zo moet het ook.”

Was getekend: een grootmoeder van 78 jaar

Samaritanen, bretels en woongroepbewoners

Tien jaar Timon-woongroep in Houten

Roel Braam, Houten

Onder het thema 'Samaritanen, bretels en woongroepbewoners' heeft de Houtense woongroep Tiellandt het tienjarig jubileum gevierd. In de woongroep is permanent plaats voor vier jonge mensen die een of twee jaar 'meewonen'. De diaconale woongemeenschap van stichting Timon is zo'n 2500 maaltijden verder nog altijd springlevend en heeft er inmiddels een aantal zusjes bij gekregen. Waarom zijn woongroepen belangrijk en wat is er zo bijzonder aan? Woongroepbewoner Reinoud Koning en de Utrechtse predikant Rob van Essen hielden er op de jubileum-dag van de woongroep een kort verhaal over.

„In de woongroep willen we iets hebben van de barmhartige Samaritaan”, vertelt Reinoud Koning over het eerste punt van het thema. „We willen niet de afstand bewaren tot mensen die we op onze weg tegenkomen. We willen serieus ingaan op de dingen die op ons afkomen. Ruim tien jaar geleden stond Timon, als organisatie voor jongerenhulpverlening, voor de vraag: hoe kun je jonge mensen begeleiden de samenleving in, zonder een extra blik hulpverleners open te trekken? Zo kwamen we op het idee van de diaconale woongemeenschap. Het was heel spannend om als 'protestants bolwerk' een leefgemeenschap te beginnen. Dat is altijd meer het specialisme van onze katholieke broeders en zusters geweest. Maar toch zijn we, net als de Samaritaan, ingegaan op wat onze weg kwam en hebben we de uitdaging aangepakt. 'Bretels' vind ik ook kenmerkend voor het leven van een woongroepbewoner. Je kunt er gewoon in je bretels zitten. Eerherstel van het gewone leven is heilzaam wanneer iedereen buiten adem raakt van het zoeken naar nieuwe, intensere ervaringen. Uiteindelijk zit de kwaliteit van het leven in kleine dingen: gewoon met

elkaar leven en de maaltijd bereiden. De tafelgemeenschap is gewoon, niet pretentieus en daarom bijzonder. De relatie die je met de andere bewoners hebt, is ook speciaal. Je bent geen familie, geen burens en ook geen vrienden. Het is een relatie op zichzelf. Het is bijzonder om weinig woorden nodig

In een woongroep draait het om gastvrijheid en ontmoeting

te hebben om uit te drukken hoe je je voelt. Aan de andere kant kun je ook niet om elkaar heen. Je kunt niet zomaar wegllopen. Je moet door conflicten heen. Je ervaart je 'eigenheid' des te sterker in het omgaan met de ander. Je beseft dat je niet zo open, creatief en sociaal vaardig bent als je wel dacht. Steeds weer sta je voor de keuze: is de ander je struikelblok? Of ga je het gesprek aan en houd je de relatie open?”

Diaconale omkering

„In de loop van de tijd hebben we ontdekt dat er geen wezenlijk verschil is tussen tijdelijke bewoners, 'meewoners', en vaste bewoners, 'kernbewoners'. Min of meer onbewust zagen we de meewoners als zwak en hulpbehoevend, terwijl wij als kernbewoners sterk en onafhankelijk waren. Maar dat blijkt niet zo te zijn. Iedere kernbewoner stapt de woongroep binnen met zijn of haar eigen (onverwerkte) problemen. Er zijn perioden dat kernbewoners krachteloos (overspannen) zijn. Dan is het hun beurt om te leunen. In de woongroep wisselen geven en nemen elkaar af. Je leeft in dienst van de ander. We weten nu dat iedereen, dus ook de meewoners, iets aan de woongroep toe te voegen heeft. We noemen dat de diaconale omkering. Die diaconale omkering is wezenlijk voor de christelijke gemeenschap. Nee, de woongemeenschap is geen hemel op aarde. Misschien is er wel een stukje hemel te zien op een plek waar mensen samen op weg zijn in

een wereld waar zo weinig mensen echt samen willen wonen.”

Gastvrijheid

„De rabbijnen vertellen over Abraham het verhaal dat hij zo gastvrij was dat hij rondom zijn tent bordjes had neergezet om de vreemdelingen uit te nodigen. We weten niet of dat echt zo was, maar het tekent wel de sfeer, de liefde voor de vreemdeling. In onze maatschappij is niet veel meer van die oudtestamentische gastvrijheid over”, stelt Rob van Essen. „We brengen bijvoorbeeld onderscheid aan in de motieven van de vluchtelingen die op onze deur kloppen. Wie gevlucht is omdat hij geen geld heeft, komt er niet in. Maar wie een goed verhaal heeft als politieke vluchteling, mag misschien blijven. De bijbel kent die subtiële nuances niet. De bijbel onderscheidt maar twee soorten mensen: mensen die hulp nodig hebben en mensen die hulp kunnen geven. Er zit wel een ingebouwde spanning in gastvrijheid. Ik herinner me dat we de doopvont van de kapel van Oudezijds 100 in hartje Amsterdam eens vol met vissenkoppen vonden. Een stank! Maar toch wilden we de vrije toegang

diaconale omkering is wezenlijk voor de christelijke gemeenschap

in tact laten. In een woongroep draait het om gastvrijheid en ontmoeting. Dat is heel mooi uitgebeeld op de icoon die in de woongroep hangt. De Drie-eenheid is daarop afgebeeld als een open cirkel, met ruimte voor de tafel van de ontmoeting in het midden. Dit zegt ook dat God jou in het anders zijn van de ander wil ontmoeten. We kunnen heel wat leren van het leven in de woongroepen. Want ook de kerk is aangevreten door het westers individualisme. Binnen kerken zie je te veel egeltjesgedrag. Toch is gastvrijheid en de zorg voor wie hulp nodig heeft geen keuzemogelijkheid voor christe-

nen. Diaconaat hoort er helemaal bij, het is de hartslag van het geloof. Jezus kwam immers naar ons toe als een dienstknecht. De gaven uit Efeziërs 4 hebben als spits om de gelovigen toe te rusten tot dienstbetoon. Gelovigen hebben een dienst aan de wereld te verrichten. Zij moeten bezig zijn met het 'nodige overbodige'. Dienstbetoon is geen eenrichtingsverkeer. Het heeft twee kanten: geven en ontvangen. Jezus zond zijn discipelen uit, zonder dat ze iets bij zich hadden, om zieken te genezen en het evangelie te verkondigen. Zij kwamen dus als afhankelijke mensen; om te ontvangen en te geven."

Empowering

„Zo mag het ook nu nog in de kerk gaan. Ieder mens heeft hulp nodig en kan hulp geven. Dan ligt het accent weer meer op het ontvangen, dan weer meer op het geven. Ik zie de kerk als een 'huis van genade' om elkaar helend te ontmoeten. De christelijke gemeente zou bij uitstek de plaats van 'empowering' moeten zijn, waar mensen elkaar bekrachtigen. Telkens weer in de kerkgeschiedenis zie je kleine gemeenschappen ontstaan van mensen die in dienstbaarheid aan God en elkaar willen leven. Zo willen ze het grotere geheel van de kerk ook dienen. Als christenen kunnen we veel leren van het leven in de gemeenschap. Het is meer dan naar elkaar luisteren en elkaar accepteren, de psychische verbondenheid. Het gaat ook om een geestelijke verbondenheid. Je ervaart dat de Geest geen klonen maakt. Je stuit op elkaars tekortkomingen en zo leer je. Leven in een woongemeenschap en daarin mensen opvangen is maar één manier om diaconaat gestalte te geven. Er zijn nog talloze manieren waarop een kerkelijke gemeente diaconaat kan bedrijven. Je kunt je als gemeente bijvoorbeeld inzetten voor de asielzoekers in de omgeving. Of je kunt overwegen om in plaats van in een buitenwijk in een arme stadswijk te gaan wonen en je kinderen naar een zwarte school te sturen. Ik zou ter afsluiting graag een kleine diaconale test willen meegeven om op je eigen gemeente toe te passen:

- Welke plaats hebben de zwakken in onze gemeenschap?
- Is de kerkenraad een afspiegeling van de sociale samenstelling van onze gemeente?
- Hoe gastvrij is onze gemeente?
- Durven we het conflict aan over hete hangijzers of geloven we niet in de verzoening?"

Als een leerling leren spreken

Klaas Holwerda, Culemborg

Nog niet zo lang geleden heb ik een training Klinische Pastorale Vorming gevolgd en wel de drie-maanden-training die jaarlijks plaatsvindt in het Academisch Ziekenhuis Sint Radboud te Nijmegen. Wanneer ik hieronder iets van mijn bevindingen doorgeef, heb ik daarvoor twee redenen. Ten eerste staat op de agenda van de lopende Landelijke Vergadering een voorstel van de kerk van Culemborg om te komen tot aanbevelingen voor de voortgaande vorming van predikanten. Deze bijdrage biedt de mogelijkheid voor een bredere kring van kerkelijk betrokkenen wat meer inhoud te geven aan de term 'voortgaande vorming'.

Het is wellicht ook niet geheel willekeurig dat het genoemde voorstel afkomstig is van een kerk waaraan twee predikanten verbonden zijn die reeds ervaring met de Klinische Pastorale Vorming hebben opgedaan: behalve ondergetekende ook Kees Smit, die als predikant voor het werk in de krijgsmacht aan de kerk van Culemborg verbonden is en in dat kader al eerder de zes-weken-training in Amsterdam volgde. In de tweede plaats ben ik gedurende de training tijdelijk als pastor aan het Radboud Ziekenhuis verbonden geweest en heb ik er op grond van die ervaring behoefte aan nog eens aandacht te vragen voor het belang en de mogelijkheden van deze vorm van bijzonder pastoraat.

Ambt en ambacht

Predikanten worden de laatste jaren overspoeld met aanbiedingen van allerlei vaardigheidskursussen van instellingen als het Gereformeerd Voorzorgsinstituut en de Christelijke Hogeschool De Vijverberg-Felua. Ook onze eigen Stichting Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg heeft zich sinds het jubileum-symposium in 1995 op die markt begeven.

Zijn onze predikanten dan niet reeds deugdelijk opgeleid voor ze tot het ambt werden toegelaten? Zonder ook maar iets af te doen van wat er in de opleiding van onze predikanten reeds geïnvesteerd wordt, lijkt een dergelijke vraag mij niet zonder belang. Tot op heden bestaat er in onze kerken immers (te) weinig eenduidigheid over de vraag welke vereisten aan de opleiding van predikanten gesteld mogen worden. Maar wat nog belangrijker is: onder invloed van allerlei maatschappelijke ontwikkelingen is de positie van predikanten, ook in onze kerken, steeds meer onder druk komen te staan. Om er slechts een paar te noemen: secularisatie, individualisering en pluralisering. Het ambt is gedevalueerd en de kerk ontkomt al evenmin aan de invloed van de consumptie-maatschappij en de beeldcultuur. Hoezeer dit ook te betreuren valt, het te ontkennen heeft geen zin. Meer dan ooit wordt de predikant geacht het befaamde schaap met vijf of meer poten te zijn. Maar hoe onwerkelijk en tegenstrijdig de gekoesterde verwachtingen niet zelden ook zijn – en veel collega's weten daarvan mee te praten – het zou naar mijn idee van weinig wijsheid getuigen daartegenover enkel het gezag van het ambt in de strijd te werpen en niet naar vermogen aan-

**de positie
van predikanten,
ook in onze
kerken,
steeds meer
onder druk**

dacht te besteden aan wat ik voor het gemak maar even de ambachtelijke aspecten van het predikantswerk noem. En hoewel de allerlaatste tijd voor aankomende predikanten een stage van drie maanden in een kerkelijke gemeente verplicht gesteld is, voorzien de theologische opleidingen nog amper of in het geheel niet in vaardigheidstrainingen en persoonlijke vorming. Een gegeven waarover ik me gedurende mijn jaren in de pastorie steeds sterker ben gaan verbazen. Want de praktijk van het predikants-

werk vereist in de huidige samenleving heel wat meer kwaliteiten dan enkel de theologische deskundigheid waar- aan in de opleiding gewerkt wordt.

Meer dan vaardigheden

Een Klinische Pastorale Vorming – om daar nu naar terug te keren – biedt aanmerkelijk meer dan een vaardig- heidstraining. De persoonlijke vorming staat hier zeer centraal.

Klinische pastorale vorming is in de jaren twintig van deze eeuw in de Ver- enigde Staten tot ontwikkeling geko- men en in 1963 door de vorig jaar overleden hoogleraar Wiebe Zijlstra in Nederland geïntroduceerd. Het uit- gangspunt is 'learning by doing', leren aan ervaring: je wordt pastor door pastor te zijn. De cursisten verrichten daarom gedurende de training pasto- raal werk in een klinische setting: een algemeen ziekenhuis of een psychia- trische inrichting. In mijn geval dus het Radboud Ziekenhuis. Essentieel is verder dat het leerproces zich voltrekt onder supervisie en in groepsverband. Een geschoolde en volledig bevoegde pastoraal supervisor stimuleert een proces van voortdurend gericht leren aan ervaring en de groep is gedu- rende de training zowel leefgemeen- schap als werkgemeenschap: niet alleen wat je doet, maar ook wie je bent komt in de groep naar voren. De training wordt op een aantal plaat- sen in Nederland georganiseerd. In Nijmegen wordt nog gewerkt met het klassieke recept van een training gedurende twaalf opeenvolgende weken. Elders worden ook zoge- naamde gebroken trainingen verzorgd, waarbij de twaalf trainingsweken in een aantal blokken over meerdere jaren uitgesmeerd worden. Het oog- merk daarbij is dat tussentijds het geleerde in de eigen werksituatie kan worden beproefd. Daar staat in mijn ervaring tegenover dat in de ongebro- ken training gedurende de twaalf weken een intensivering van het pro- ces optreedt die mij onbereikbaar lijkt wanneer de groep zich een aantal keren na maanden of zelfs meer dan een half jaar moet herformer.

Voor ik wat nader op mijn bevindingen inga nog het volgende: de Klinische Pastorale Vorming is een post-docto- rale opleiding die voor een aanstelling in het categoriale pastoraat (pastoraat in bijvoorbeeld de krijgsmacht, inrich- tingen van justitie, ziekenhuizen en verpleeghuizen) inmiddels bijna stan- daard gevraagd wordt en in toene- mende mate ook gevolgd wordt door wie werkzaam zijn in het zogenaamde

basispastoraat (in protestantse kring gemeentepredikanten en op het katho- lieke erf pastoraal werkers). Tenmin- ste enkele jaren zelfstandige ervaring als pastor vormt een voorwaarde voor deelname. Bovendien gaat aan de toelating een screening op geschikt- heid vooraf. Het zal duidelijk zijn dat de training een forse investering vergt, aan tijd, aan energie en aan geld. Ik ben dan ook dankbaar dat mijn ker- kenraad mij alleszins in de gelegen- heid stelde de training te volgen.

De mens in de pastor

Het wordt wel eens vergeten, maar ook de pastor is een mens van vlees en bloed. Met zijn mogelijkheden en onmogelijkheden, hebbelijkheden en onhebbelijkheden. En of hij wil of niet, en of hij het weet of niet, hij brengt zichzelf mee in alles wat hij doet (voor

persoonlijke vorming als hart van de training

'hij' mag uiteraard desgewenst ook 'zij' gelezen worden). In de Klinische Pas- torale Vorming staat dan ook het instrument dat de pastor in eigen per- soon is centraal. Aan dat instrument wordt geslepen om het optimaal bruik- baar te maken voor de gestelde taak. Juist deze centrale aandacht voor de persoonlijke vorming (die in allerlei vaardigheidstrainingen buiten schot blijft) maakt de training van onschat- bare waarde. Er worden weliswaar ruimschoots vaardigheden geoefend, maar centraal staat de bedding waarin deze tot ontwikkeling komen en dat is de bedding van de persoonlijkheid van de pastor en zijn verhouding tot God, de Schrift, de gemeente, de mens en niet in de laatste plaats zichzelf. Leren aan ervaring betekent in de training meer concreet in het verband van de groep en onder leiding van de super- visor zelf ontdekken waar je in de communicatie faalt. Dat is uiteraard een pijnlijk proces – al heb ik de onderlinge nabijheid en warmte gevoeld zo vaak een van ons door zijn of haar vloer zakte. Je komt tot de ont- dekking dat de problemen waartegen je in je werk aanloopt en waarvoor je het liefst maar technische oplossingen aangereikt zou krijgen, in de regel toch te maken hebben met blokkades in jezelf. Doordat het proces van com- municatie onder de kundige leiding van de supervisor gestimuleerd en waar nodig geforceerd wordt, kom je

je eigen blinde vlekken op het spoor en wordt het je ook duidelijk hoe die blinde vlekken te maken hebben met je eigen levensgeschiedenis en geloofsgeschiedenis.

Deze opzet brengt met zich mee dat iedere deelnemer binnen de training zijn of haar eigen weg aflegt en ook zijn of haar eigen wijze van leren en zich de dingen eigen maken leert ont- dekken. Dat laatste is erg belangrijk. Want als het goed is wordt met de training slechts een ontwikkelingspro- ces in gang gezet dat na afloop voort- gaat, levenslang. Wiebe Zijlstra bestempelt dit proces – met de erva- ring van de training achter me naar ik denk niet ten onrechte – als een pro- ces van menswording: „In dit leerpro- ces ontdekt de leerling óók zijn gaven en mogelijkheden, want het blijkt dat de meeste mensen nauwelijks besef- fen welke mogelijkheden en gaven zij hebben meegekregen. In ieder geval gaan wij mensen er 'slordig' mee om. Gaven en moeilijkheden kunnen door oefening geactualiseerd en ontwikkeld worden. Dit is evenzeer een aspect van dát leren, dat zich oriënteert op de menswording van de mens. Wie een zieleherder wil zijn, zal eerst zélf de weg naar de menswording, de weg van bewustwording en groei, moeten gaan. Het wordt niet voor niets 'het leerproces van de pijn' genoemd. Bij- bels gesproken is het de weg van 'het stervende tarwegraan. Jezus zelf kan onze grote Herder zijn, omdat hij zelf die weg door alle verzoeken heen, als evenzovele vluchtwegen, tot het einde toe is gegaan.”

De titel van dit artikel bevat niet voor niets een toespeling op een bijbel- plaats die mij in de weken van de trai- ning vaak in gedachten kwam: „De Here HERE heeft mij als een leerling leren spreken om met het woord de moede te kunnen ondersteunen. Hij wekt elke morgen, Hij wekt mij het oor, opdat ik hore zoals leerlingen doen” (Jesaja 50,4).

Beroepsvaardigheden

Het geschetste proces krijgt gestalte in een welgekozen samenstel van werk- vormen, waarvan vrij groepsgeprek, verbatimanalyse, preekanalyse, gesprekspracticum en bibliodrama de belangrijkste zijn. Binnen de bedding van de persoonlijke vorming wordt er dus ook wel degelijk gewerkt aan de ontwikkeling van beroepsvaardighe- den. Daarbij mag u bijvoorbeeld den- ken aan verdieping van de luistervaa- digheid (tussen de woorden door horen, onderliggende gevoelens ver-

staan en merkbare blokkades verknopen), maar ook aan het structureren van het predikantswerk in het algemeen en van pastorale gesprekken in het bijzonder.

Mij werd al vaak een grote luistervardigheid toegedicht. Des te meer verrassend was het te ervaren hoeveel er op dat vlak nog meer te ontwikkelen valt. In het gesprekspracticum is aandacht besteed aan verschillende typen gesprekken en aan de verschillende fasen van het hulpverlenende gesprek met de bijbehorende mogelijkheden, middelen en valkuilen. Regelmatig kwamen mij daarbij in het verleden gevoerde gesprekken spontaan in herinnering, waarvan het ineens helder

het grensvlak van pastoraat en liturgie

werd waar precies de schoen wrong of waarom ze juist zo goed verliepen. Zeer verhelderend.

Toch blijft bij alle scholing in vaardigheden de persoonlijke vorming als hart van de training voortdurend in het vizier. Het was steeds opnieuw onthullend te ontdekken hoe alle deelnemers in een preek of een verbatim (een zo woordelijk mogelijk verslag van een gevoerd pastoraal gesprek) zichzelf op dezelfde manier tegenkwamen als in het vrije groepsgesprek. Zo leer je met vallen en opstaan je eigen mogelijkheden ontdekken en, minstens zo belangrijk, je eigen grenzen in acht te nemen. Wat dat laatste betreft was het bijvoorbeeld duidelijk dat perfectionisme en onbegrensde beschikbaarheid de gereformeerde deelnemers aanzienlijk meer parten speelden dan de katholieke confraters.

Geloof in de wereld van vandaag

Naast de persoonlijke vorming en de vergroting van de beroepsvaardigheden wil ik nog op een derde dimensie van de Klinische Pastorale Vorming ingaan: de bezinning op de eigen identiteit van de pastor en de plaats van geloof en kerk in onze geseculariseerde samenleving.

De werkzaamheid voor drie maanden in een ziekenhuis heb ik reeds als zodanig ervaren als een enorme impuls voor die bezinning. Hoezeer ook de pastorale dienst een goede ingang heeft op de meeste afdelingen van het ziekenhuis waarin ik werkte, de positie van de pastor is in het zie-

kenhuis veel minder vanzelfsprekend dan in de kerkelijke gemeente. De samenwerking en het overleg met andere disciplines dwingt voortdurend – en meer dan in de context van het gemeentewerk – tot bezinning op het eigene van wat de pastor aan te bieden heeft. Daar staat tegenover dat de pastor temidden van de andere deskundigen een eigen plaats inneemt. De mens in bed is tegenover de pastor immers niets verplicht, maar vindt – als het goed is – bij hem of haar wel een oor voor wat hij of zij maar bij welken en soms zelfs bij niemand anders kwijt kan.

Juist vanwege het sterk persoonsvormende karakter van de training is het een misvatting dat de Klinische Pastorale Vorming een scholing tot ziekenhuispastor zou zijn en voor het gemeentewerk niet zo erg van belang. Wel ben ik me door de training en het werken in die geheel andere context sterk bewust geworden van het verschil in kleur van het pastoraat in het ziekenhuis en in de kerkelijke gemeente. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de betrekkelijkheid van veel binnenkerkelijke discussies en scherpstijperijen. Verdoet een predikant in de gemeente niet (te) veel tijd aan het blussen van onbenullige brandjes? In het ziekenhuis valt al die ballast vaak (zeker, niet altijd) zomaar weg en liggen de grote levensvragen veel en veel dichterbij bereik.

Dat brengt mij op het tweede motief van mijn schrijfsel. Zonder iets ten nadele te willen zeggen van de vele vacante gemeenten kent ons kerkverband als geheel toch een graad van dominee-dichtheid die zeer luxe mag heten. Als ik daarnaast het gegeven zet dat onze kerken tot op heden nauwelijks of in het geheel geen bijdrage leveren aan het ziekenhuispastoraat, dan ben ik geneigd te denken in termen van een gemiste kans. Want als de kerken ergens kansen hebben op een zinvolle wijze in gesprek te raken met mensen die veelal van kerk en geloof zijn vervreemd, dan wel in het ziekenhuis en in andere vormen van bijzonder pastoraat. Ik ben daar zeer van onder de indruk gekomen.

Pastoraat en liturgie

Eén facet wil ik nog apart kort noemen. Het werk in een ziekenhuis met een – zeker van oorsprong – katholiek stempel heeft mij ook indringender dan tevoren in aanraking gebracht met het grensvlak van pastoraat en liturgie. De rooms-katholieke traditie is rijker aan ritueel op cruciale levensmomen-

ten. Het meest bekend is wellicht de ziekenzalving, die lange tijd enkel gezien is als het sacrament der sterfenden, maar sinds het Tweede Vaticaans Concilie het karakter van bemoediging in dagen van ziekte meer en meer teruggekregen heeft. Een gebruik dat onder inspiratie van een passage uit de brief van Jacobus (5,13-18) al in de vroege kerk ontstond. Ik heb in het ziekenhuis de pastorale waarde van deze en dergelijke vormen voor de naaste kring van familie leren ervaren en heb de indruk dat we daar als protestanten in onze verzakelijkende samenleving nog wel iets van zouden kunnen leren.

Pastoraat en liturgie: het hoeft wat het ritueel betreft niet allemaal zo groots. Maar met een grote mate van souplesse gehanteerd kunnen sobere en zorgvuldige vormen een bedding verschaffen aan gevoelens die er zijn op ingrijpende levensmomenten en zonder zulke vormen moeilijker geuit worden of een plaats krijgen. Mijn eigen ervaringen ermee variëren van een eenvoudig gebed met een wandelende patiënt in een welgekozen hoekje van het stiltecentrum tot een doopviering voor een niet levensvatbaar kindje op de couveusekamer. Dan gaat er wel wat door je heen.

Noten:

1. Kees Smit vroeg in dit blad al eens aandacht voor het categoriale pastoraat meer in het algemeen (Opbouw 40 (1994) 194).
2. Zie bijvoorbeeld het boek Een nieuwe eenvoud. Ervaringen in de Klinische Pastorale Vorming (Praktisch Theologische Handboeken 56; 's-Gravenhage 1987).
3. Een nieuwe eenvoud 76-77.

De Schapen aan de Rechterhand van de Herder

Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt Mij gehuisvest.

Mattheüs 25:35

In ons turbulente drukke leven zijn we op verantwoordelijkheid gericht. We gaan van het ene agendapunt over naar het volgende, om onze taak uit te voeren. We houden er niet van om daarin te worden gestoord. We willen niet in ons tempo vertraagd worden. Maar Jezus lijkt onze aandacht af te leiden. Hij schijnt ons te vragen om ons belangrijke werk terzijde te zetten en iets van Zijn belangrijke werk ter hand te nemen, op momenten dat we er het minst op verdacht zijn.

Ik reed 's morgens vroeg op de 'Interstate 80', in de hoop om verkeersfiles voor te zijn, en zodoende vroeg op mijn werk te zijn om een project vandaag af te krijgen. De teller gaf een snelheid van 90 aan. M'n tank zat vol. De auto was gloednieuw, rook nog lekker fris en had een geruisloos lopende motor.

Plotseling zag ik op afstand, aan de kant van de snelweg, een groepje mensen. Naarmate ik dichterbij kwam, besefte ik dat ze problemen met de auto hadden. Ik reed hen voorbij, nog steeds gericht op mijn voornemen om het verkeer te snel af te zijn en mijn taak van vandaag af te krijgen, maar toen keek ik in de achteruitspiegel en zag de mensen die naar me zwaaiden kleiner worden. Ik remde af, stuurde naar de kant van de weg en reed langzaam terug naar de gestrande mensen.

Het bleek een gezin te zijn; een vrouw met een donkere hoofddoek, vier kinderen die op de reling langs de weg zaten en op de maat klappend een lied zongen, en de vader die onder de geopende klep van een vijftien jaar oude auto keek, een auto die overduidelijk niet werkte.

„Do you know car?” („Kent u auto?”), vroeg de man in gebroken Engels. De vrouw glimlachte. In haar gebit ontbraken vele tanden. Een van de jongens, de oudste, kwam naar voren en zei bedeesd: „Wij gaan mijn oom bezoeken. De auto is gestopt. Hij trouwt vanmorgen.”

Trouwen? Op een doordeweekse dag?

's Morgens? Ik geloofde het niet erg. Maar ik wierp een blik op het aftands verhikel. Ik weet absoluut niets van auto's.

„Kunt u maken?”, vroeg de vader. „Mijn broer trouwt vanmorgen spoedig.”

Ik keek de lege snelweg af, in de hoop een politieauto te zien, of een wagen die de auto slepen kon, of iemand die assistentie kon verlenen. Toen keek ik het gezin aan.

„Waar is de bruiloft?”

„Vijftien kilometer verder, aan de andere kant van de berg”, zei de vrouw met weer een glimlach.

Ik kwam die morgen vier uur te laat op mijn werk.

„Wat is er gebeurd?”, wilde mijn baas weten.

„Och, ik ben naar een bruiloft geweest.”

Drie weken later lag er in de brievenbus een ansichtkaart van de Bahama's, van de bruidegom. Erop stond deze passage. „Dank u voor mijn broer. Zijn auto is weer goed. Mijn vrouw, zij gaat onze eerste zoon 'Christopher' noemen. Tot ziens.”

Geen werk is waardevoller dan de hulp aan iemand in nood, want die persoon is altijd Christus, en Hij zal u altijd vergelden voor uw grootmoedigheid.

Ik struikel en ik val. Ik struikel en schreeuw het uit in pijn. Ik struikel en zie uit naar een uitgestoken hand, een stem die me kalmeert. Dank U, Heer, want als ik zwak ben, neemt U me op en nodigt me in Uw hart, het tehuis van alle genezing. Amen.

Christopher de Vinck

Christopher de Vinck

P.J. van Kampen, Ede

Er zijn mensen voor wie je een grote sympathie opvat zonder ze ooit te hebben ontmoet! Dat komt doordat je een verhaal over hen hoort dat op de een of andere manier de essentie van hun wezen blootlegt en waarin iets naar voren komt van aantrekkelijkheid, van 'schoonheid'. Of omdat je iets leest van een tot dan toe onbekende auteur, waarin je opeens die ander ontmoet. Ik heb die ervaring geregeld: onmiddellijke sympathie die ik voor een volstrekt onbekende opvat. Ik heb geconstateerd dat ik niet vaak op dat oorspronkelijke oordeel terugkom!

Zo'n ervaring had ik, toen ik onlangs een klein Amerikaans boek onder ogen kreeg van Chris de Vinck, een Amerikaan van Vlaamse afkomst. 'Eenvoudige Wonderen' heet het boek, als je vertaalt. 'Het ontwapenende genoeg van het kijken achter de zichtbare dingen', luidt de ondertitel. Zo ervoer ik dat ook. Christopher de Vinck, om zijn hele naam recht te doen, schreef ca.70 korte stukjes, van maximaal drie

pagina's elk, en daarin komt iets naar voren van wat ik maar als 'goedheid' en 'gezondheid' wil omschrijven. (Uiteraard weet ik best dat we in een gevallen wereld leven, waarin mensen 'geneigd zijn tot alle kwaad'.) Het is opmerkelijk dat een (conservatief) Rooms-Katholiek zijn boek met 'Meditations' uitbrengt bij de Protestantse uitgever Zondervan in Grand Rapids. Tegelijk zeg ik: „Wat blijkt toch weer dat rechtzinnig Katholiek en dito Protestant elkaar veel te zeggen hebben!” Aan de hand van één Bijbeltekst 'mediteert' De Vinck en komt dan steeds met een (vaak heel simpel) voorval uit zijn leven van alle dag. Een kort gebed is het eind van elke bijdrage. Ik ervaar bij hem iets van de sfeer van Jean Vanier of Henri Nouwen, Rooms-Katholieken voor wie ik het grootste respect heb. Voor dit en de komende nummers heb ik drie van zijn stukjes vertaald. Aangezien ik aanschaf van het boekje aanbeveel, hoop ik een reprimande van de uitgever over rechten en royalties te ontgaan!

Christopher de Vinck, Simple Wonders – The Disarming Pleasure of Looking beyond the Seen. Zondervan, Grand Rapids, USA, 1995.

De Vrije Kerk

M. Siesling, Den Haag

De schrijver van het hierna te bespreken boek, drs. J.C. Schaeffer, moge ons (ook) bekend zijn als voorzitter van de Commissie voor Contact en Samenspreking met andere Kerken (CCS). Dit vermeld ik omdat het boek, een kerkhistorische studie, aan de intentie van kerkelijk eenheid dienstbaar wil zijn en die intentie aan de opdracht van de CCS ten grondslag ligt.

De verwijzing naar het CCS-lidmaatschap staat niet in het boek, daar het oorspronkelijk is geschreven als doctoraalscriptie en zo'n mededeling daarin geen functie heeft. In een bespreking heeft ze dat wel, omdat ze ons aller betrokkenheid bij het werk van de Commissie kan versterken. Uit het Woord Vooraf citeer ik ter verduidelijking de motieven van de auteur voor de bredere publicatie, voorafgegaan door wat hij vertelt over zijn studiegang. Dit inclusief wat daarin voor hem (en lotgenoten) wel zeer pijnlijk was en dat zal blijven, juist in het licht van zijn aandeel in de CCS van nu:

„Ik heb het heel bijzonder gevonden mijn doctoraalstudie te kunnen afronden in Apeldoorn. Mijn studiegang is gestempeld door de realiteit van de verdeelde gereformeerde gezindte van vandaag. Het propaedeutisch examen legde ik af aan de Theologische Universiteit (toen nog Hogeschool) van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te Kampen. Mijn kandidaatssbul behaalde ik aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, na een gedwongen vertrek uit Kampen in de donkere jaren van de breuk in de vrijgemaakte kerken”. En wat de motieven voor de publikatie betreft:

„Ik zou de resultaten van mijn onderzoek graag als een bijdrage willen zien in het verstaan van de gemeenschappelijke voorgeschiedenis van hen die werkelijk gereformeerd willen heten en zijn en als een stimulans voor het verlangen samen een plaats te vinden in een door Christus vrij gemaakte kerk”. (Helaas is het veelbetekenend dat de woorden 'vrij' en 'gemaakt' hier los van elkaar moesten worden geschreven – MS). Bij deze vermelding van de motieven hoort ook wat ik overneem uit de omslagtekst:

„Het maandblad De Vrije Kerk verscheen van 1875 tot 1898, eerst binnen de Christelijke Gereformeerde Kerk (toen nog enkelvoud – MS), later na de Vereniging in 1892, in de Gereformeerde Kerken in Nederland. Dit blad is vooral verbonden geweest met de beweging van de Afscheiding van 1834.

.....

Drs. J.C. Schaeffer heeft door de bestudering van de jaargangen van dit maandblad als het ware gekeken door de ogen van de toen representatieve figuren uit de Christelijke Gereformeerde Kerk. Hij heeft gelet op hun houding ten aanzien van Kuypers visie op de kerk en zijn opvattingen over de orde des heils, met name zijn gedachten over de wedergeboorte. Hij constateert een kritische, maar bovenal broederlijke houding en wijst op de zegen die verwacht mag worden wanneer in

„om samen te brengen tot eene vrije kerk, zoals Gods Woord ze verlangt”

samensprekingen in dezelfde geest gesproken werd als de medewerkers van De Vrije Kerk deden.”

Moeizaam en vermoeiend

In de Slotbeschouwing typeert drs. (ds.) Schaeffer de samensprekingen in onze dagen als „zo vaak moeizaam en vermoeiend”. Tot een weinig bemoedigend oordeel leiden ook de verslagen in ons Informatieboekje van de laatste jaren. Daarentegen zijn de rapportages daarin over de situatie op wat ik bij voorkeur noem het hoogste niveau, de plaatselijke kerken, per saldo substantieel positiever. Graag had ik de waarneming van deze nuance in de Slotbeschouwing opgenomen, althans aangeduid gezien. De reden ontleen ik aan het boek zelf. Immers stelt de auteur in die beschouwing vast dat vanaf het allereerste verschijnen van De Vrije Kerk, redactie en medewerkers zich met hart en ziel hebben ingezet (nu volgt een citaat van grote principiële-programmatische betekenis uit het eerste nummer – p. 13/14 en 198 bij JCS): „om samen te brengen wat naar den aard van zijn leven, belijdenis en roeping bij elkander behoort, doch door bij-

zaken en menselijke vonden en wetten gescheiden is, tot eene vrije kerk, zoals Gods Woord ze verlangt”.

Ik meen nu dat deze majeure doelstelling van DVK, geheel in de geest van de Afscheiding, principieel gevolgd werd en wordt in de meer moedige-plaatselijke contacten en resultaten. „Ook al moet daar wel bij worden gezegd” (aldus drs. Schaeffer als redacteur van het l.b. 1997 over het voorafgaande jaar) „dat er niet altijd iets positiefs te melden valt”. Maar wel geven de contacten volgens hem aan, dat „ze eenvoudig niet meer uit het kerkelijk leven zijn weg te denken” (p. 171). Maar ook afgezien van deze suggestie tot signalering blijft de aansporing aan het slot van zijn boek meer dan vrijblijvend legitiem, dus meer dan welbeschouwd overbodig. De meerwaarde is mijns inziens dat zijn studie niet alleen geschiedenis documenteert, maar ook een daarin aan de dag getreden vorm van een even beginselvaste als volhardend broederlijke omgangswijze. En daarom apart belicht en per conclusie bepleit als een voorbeeld voor onze samensprekingen.

Kuyper

Heeft de houding van Kuyper daartoe ook bijgedragen? Het lijkt mij veelzeggend dat ds. Schaeffer daarover geen eendoordeel geeft. Het antwoord moeten wij daarom vinden in het beschreven proces zelf en helaas komt daaruit niet een even navolgenswaardig beeld naar voren. Het beste kan dit worden beoordeeld in samenhang met de omslag in Kuypers positiekeuze jegens de Christelijke Gereformeerde Kerk, die zijnerzijds aanvankelijk van een bepaalde onderwaardering of miskenning uitging. Deze golden de Afscheiding als ware zij geen juiste vorm van reformatie en derhalve de daaruit voortgekomen C.G. Kerk als ware zij geen juist gereformeerde institutie. De strijd van Kuyper en de zijnen voor kerkherstel binnen de Hervormde Kerk is dan ook, zoals de Inleiding het formuleert, „lange tijd gevoerd met de rug naar de 'gescheidenen', die in de ogen van tallozen die bleven deserteurs waren die hen in dat noodzakelijke gevecht in de steek hadden gelaten”. 'Lange tijd' nu is dezelfde periode waarin DVK op grond van haar doelstelling onafgebroken gepoogd heeft broeder Kuyper, in weerwil van zijn miskennende houding, voor het in de doelstelling neergelegde,

waarlijk katholieke beginsel te winnen. Maar het heeft geduurd tot de Vereniging eer de omslag zich via de Doleantie voorgoed heeft voltrokken. Dit – en het moet voluit worden gehonoreerd – niet zonder erkennen van nalatigheid door de dolerenden en Kuyper zelf als „de laatste ontkomenen”, „het langst volhard hebbende in de verkeerde weg”, „de grootste schuldenaars”, „de mindere(n) in getrouwheid” (p. 172, 173). Al in 1887 werd dit op hun Synodaal Convent ingezien! Karakteristiek voor DVK en in nauwe relatie daarmee de gedragswijze van de C.G. Kerk in haar vertegenwoordiging in de kerkverbandelijke gremia was de *afwezigheid van rancune hetzij van triomfalisme* in de reacties op de vroegere diskwalificatie respectievelijk de latere blijken van schuldbewustheid. Wat hierbij ook sterk opvalt is een niet-kerkistisch toenaderingsbeleid. Illustratief hiervoor is dat „meer dan eens is uitgesproken dat men zich niet per se zou moeten aan-

sluiten bij de C.G. Kerk. Ook al begon men maar met een eigen Gereformeerde Kerk te stichten naar een eigen methode van reformatie, dan zou wel blijken dat men nooit lang van elkaar gescheiden zou kunnen leven” (p. 198). In de Vereniging is die verwachting bewaarheid, waarbij Kuyper mede een beslissende rol heeft vervuld. Toch mag hem niet, zoals vaak gebeurt, de voorste plaats worden toegekend. Chronologisch blijkt uit het onderzoek dat DVK het eerst de voedingsbodem heeft bewerkt die in de Vereniging tot gemeenschappelijk grond- en draagvlak kon worden ontwikkeld. Zij en de C.G. Kerk waren niet de eersten in rangorde (maar dat wilde niemand toen zijn, ook Kuyper zelf niet!) maar wel in volgorde. Terwille van de objectiviteit is ook deze constatering uit ds. Schaeffers analyse van belang. Het wetenschappelijk inhoudelijke, uiteraard hoofdzakelijke deel van de studie (de beoordeling van Kuypers

theologische gedachtenwereld) wordt uit een grote verscheidenheid van invalshoeken weergegeven. Dit gebeurt aan de hand van zeer ruim citatenmateriaal en daarop betrekking hebbende samenvattingen van artikelen en van complete verhandelingen uit de jaargangen van DVK. Deze stof is ondergebracht in een boeiend gehouden en adequaat verbindende tekst die, niet onbegrijpelijk, ook van ontstane sympathie van auteurskant jegens DVK getuigt. Niettegenstaande dit laatste, misschien subjectief te achten element, dunkt mij dat de scriptie van drs. Schaeffer kan dienen als een specimen van betrouwbare standaardinformatie en als zodanig kan worden toegevoegd aan de bestaande literatuur inzake de intergereformeerde voorgeschiedenis van de vorige eeuw. Als detail in de sfeer van personen geeft het voldoening dat naam en werk van redacteur ds. H. Beuker, „de man die als sterkste motor achter DVK kan worden

Snippers uit Afrika

Maakte 'ras' Afrika tot het getto van de wereld?

Eindelijk is de loodzware vraag dan in vetgedrukte letters geformuleerd. Het heeft jaren geduurd voordat de vraag gesteld mocht worden. De Afrikaanse intelligentia durft hem vandaag zelf te stellen; soms met het antwoord erbij. Zoals het vorig jaar toen de 80-jarige vice-premier van Zimbabwe, Joshua Nkomo, bij het open graf van zijn zoon, diep teleurgesteld om zich heen Afrika inkeek. Voor zo'n Afrika van stamoorlogen, oorlog en honger had hij toch niet gevochten? Daar lag zijn zoon dood aan Aids. Wat is Aids anders dan een wapen in de rassenstrijd tussen zwart en blank? Het is een werktuig in de samenzwering van de blanken om Afrika eronder te krijgen, zei hij. "Maar het boemrangde op hen zelf terug, want zij sterven er ook aan. Zij hebben echter de kennis van de oorsprong ervan en hoe het genezen kan worden. Maar ze willen die kennis met ons niet delen".

Hetzelfde rauwe racisme vind ik bij mijn blanke buurman. Wij blanken hebben alles opgebouwd; de zwarte massa

breekt alleen maar af. Ergo: wit is superieur; zwart is inferieur. Vandaar is het kort door de bocht maar een klein stapje naar de Wit-Theologie, een secte in Zuid-Afrika maar niet meer dan een variant op de Brits-Israël beweging. Naar die opgepoetste variant stammen de blanke volken van Adam af en gelden alle beloften van de Heere aan Abraham voor de blanken in Zuid-Afrika, een witte vlek in de zwarte massa die van Kaïn afstamt. Maar ook in Europa zijn de vragen van ras terug van weggevoerd. Hoog op de kruin van de populaire biologie-golf kan dat. Ik leer op een psychologie-cursus dat genen depressies in 's mensen gemoed veroorzaken. Ik lees dat genen verantwoordelijk zijn voor agressie en verkrachting. Waarom dan niet voor rasverschillen? Een paar maand geleden las ik in Elsevier over een afstammingstheorie van een Engelse psycholoog Philippe Rushton dat uiteindelijk alles genetisch door het klimaat wordt bepaald en dat deelt het blok Europa-Afrika in tweeën: voortplanting in het warme Afrika en intelligentie in het koude Europa. Je moet maar kiezen, zegt hij: more brain or more sex, you can't have everything. Maar aan de andere zijde vinden we dan weer de melanin-koorts van zwarte Amerikanen: de beslissende genen voor succes in het leven zijn die van het huidpigment waarmee het zwarte ras rijkelijk bedeeld schijnt te zijn: melanin, "superconductor and micro-computer that improves intellect and memory", chemisch blijkbaar

nogal traag maar sociaal en politiek explosief, uitlopend in triomfantelijke melanin-conferenties in Afrikaans-Amerikaanse kringen. Ik geloof er niet in, noch in het één, noch in het ander. Allereerst niet omdat – versta ik het goed – juist in Afrika de genen-verdeling onder de verschillende volken onderling zo sterk verschillend is, veel meer dan in het Kaukasische ras van Europa, en trouwens de hele genen-wetenschap nog te wankel is om er zulke beslissende conclusies aan te kunnen hangen, bepalend voor het menselijk gedrag. Maar verder niet omdat ik niet geloven kan dat de mens biologisch-chemisch gedetermineerd is, hier tot voorspoed daar tot mislukking. Biologische uitverkiezing en verwerping tot sociaal-economische orde of wanorde! Kan van armoede of rijkdom nog gezegd worden dat de menselijke hand ergens erin betrokken was, gierig of royaal, schuldig of eerlijk, wie voorbeschikt is te falen zal naar een weeffout in de schepping kunnen wijzen. Is Afrika voorbeschikt getto van de wereld te zijn, dan draagt het geen verantwoordelijkheid meer en kan het maar onbepert bij Europa om hulp aan de deur kloppen. Evenzo, hebben Europa's genen het tot rijkdom gebracht, het is God geen dank meer verschuldigd. Aan ons alleen de eer! Nee, het biologisch rassenverhaaltje slikken wij zomaar niet!

J. Vonkeman, Richmond, Zuid-Afrika

beschouwd" (p. 14) meer bekendheid krijgen. Van hem ook is afkomstig de doelstelling in het eerste nummer, aan welk adagium hij met beslistheid en waardigheid vasthield, maar het tevens als zelfstandig denker en competent polemist veelzijdig wist te belichten. De geestverwantschap met de andere scribenten berustte op dezelfde doelstelling en heeft door de decennia van het bestaan van DVK heen de identiteit van de C.G. Kerk tot 1892 het duidelijkst bepaald. Te denken valt hierbij aan schrijvers/woordvoerders, in deze studie prominent optredend, als Van Andel, Bavinck, Bos, Gispen, Lindeboom, Ten Hoor en Wielenga, om de bekendsten te noemen.

Christelijke Gereformeerde Kerken

Hun 'opgaan' in de Gereformeerde Kerken in Nederland betekende dat er een ingrijpende identiteitsverandering plaats vond in... de C.G. Kerk. Om deze raadselachtige zin te begrijpen (die Kerk bestond door de Vereniging toch niet meer?) moet men weten dat een kleine groep niet met de fusie is meegegaan, maar zich in hetzelfde jaar formeerde als de enige wettige voortzetting van de C.G. Kerk en zulks onder de aloude naam. Het is dit sinds 1892 veranderde instituut – alleen de naam werd in 1947 door de toen gekozen meervoudsvorm gewijzigd – dat wij nu kennen en ontmoeten als de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. Over die afsplitsing schrijft ds. Schaeffer in de Inleiding:

„De keuze om ook aandacht te geven aan de beoordeling van Kuypers gedachten over de orde des heils is in de eerste plaats bepaald door het feit, dat juist op dit punt een klein smaldeel uit de Christelijke Gereformeerde Kerk de stap naar de Vereniging op zijn minst te voorbarig vond". Wat nu in deze nadrukkelijke keuzebepaling en vervolgens in het boek negatief opvalt is dat in beide die daad van voortzetting van de C.G. Kerk niet wordt vermeld. Wel worden de reacties van diepe teleurstelling aan DVK-zijde gedocumenteerd weergegeven, maar niet wat het 'kleine smaldeel' bewoog een eigen koers te varen. Dat was immers niet alleen het bezwaar van voorbarigheid en overhaasting, maar in zijn totaliteit het bezwaar van *onwettigheid* van de Vereniging. Een bezwaar dat binnen de C.G. Kerken onweersproken wordt gehandhaafd, omdat zij daarop hun bestaansrecht in de zin van enig wettig voortbestaansrecht van de kerken uit de Afscheiding baseren. Het

onbelicht laten van deze complexiteit van gegevens uit 1892, die de eerste scheuring van zich 'Gereformeerd' noemende 'Kerken in Nederland' markeren, beneemt mijns inziens het volle-

afwezigheid van rancune hetzij van triomfalisme

dige zicht op de problematiek van de samensprekingen van vandaag. Deze kan men naar mijn mening niet beperkt zien tot theologische, confessionele en afgeleide kerkrechtelijke verschillen van nu. Het zwaartepunt zal dunkt mij (moeten) komen te liggen in de beantwoording van de vraag naar het *bestaansrecht* van elk dier Kerkenformaties. Zolang daaraan nog wordt voorbijgegaan kan ook niet gezamenlijk worden teruggegaan naar de geest van ware katholiciteit die in de C.G. Kerk van voor 1892 heerste. Alvorens op deze problematiek eens verder in te gaan wacht ik graag de reactie, direct of indirect, van ds. Schaeffer af op mijn kritiek. Ze betreft dus kort gezegd de geschiedschrijving na 1892, niet die van de voorgeschiedenis van dat cruciale jaar – waarvan ik graag herhaal dat ze waardevolle historische informatie toevoegt. Nu is het vanuit zijn boek gezien alsof er geen C.G. Kerk(en) zijn ontstaan en zelfs bestaan, of in de geest van zijn beeldspraak: of het kleine smaldeel niet is gegroeid tot een flottielje, „dat er toe doet”!

De omslagillustratie, een tekening van H.J. Haverman, is even fraai als symbolisch treffend: de 'kop' van Kuiper, over het hele oppervlak als 'de man op de achtergrond' gedempt geportretteerd achter een heldere afbeelding van De Vrije Kerk, het geheel in historiserende tinten. Jammer van de misdruk op p. 157 en van enkele vervellende (zet-?)foutjes!

Drs. J.C. Schaeffer:

De plaats van Abraham Kuiper in 'De Vrije Kerk'. Buijten & Schipperheijn – Amsterdam 1997. ISBN 90 6064 941 – pr. f 39,50

Terloops

Anna Bijns over Luther

De Vlaamse dichteres Anna Bijns, die leefde van 1493 tot 1575, was fel rooms-katholiek en had een gruwelijke hekel aan Maarten Luther. Dat blijkt uit een lang gedicht, waarin ze Maarten Luther vergelijkt met een andere Maarten, nl. de bekend geworden veldheer Maarten van Rossem (1478-1555). Deze laatste Maarten werd in Zaltbommel geboren en heeft in de strijd van Hertog Karel van Gelre tegen keizer Karel V belangrijk werk verricht. Dat hij als kind van zijn tijd van zijn vele tochten door de Nederlanden vaak rooftochten maakte is bekend. Anna Bijns kan dat van dichtbij meegemaakt hebben, want mijn oud-stadgenoot heeft Vlaanderen ook een paar keer onveilig gemaakt. De dichteres ging dus Maarten Luther vergelijken met Maarten van Rossem. Toen ze de woorden op papier zette was ze vol van zuarmoedige gedachten. Luther was iemand, die 'dolinghe doet krielen', dwalingen doet krioelen; Van Rossem was iemand, 'dient al wil vernielen'. Hij kwelt het lichaam, terwijl van Luther moet worden gezegd, dat hij de zielen vermoordt. En als Bijns dan alles op een rijtje zet, kan haar conclusie niet anders zijn dan 'Nocht schyndt Merten van Rossom de beste van tweeën'.

In het gedicht worden veel vergelijkingen gemaakt. Hier volgen er een paar: 'Heeft Merten van Rossom zyn eere verloren,

Afgaende den keyser, hooghe gheboren, Luther es den Oppersten Heere af ghegaen,

Die hy hadt gheloeft en trouwe ghezwoeren,

En heeft voer zyn cappe een nonne vercoren,

Die God ooc gheloefte hadde ghedaen.

Versmaet Rossom den keyser, merct Lutherum saen:

Hy spreect van paus, keyser beyde veel blamen,

En leerd dondersaeten teghen doverste opstaen...

Van Rossem verloor zijn eer door de keyzer af te vallen, maar Luther heeft de opperste Heer de rug toegekeerd. In ruil voor zijn monnikskap verkoos hij een non, die haar trouwbelofte ook al verbrak. De conclusie is echter wer:

'Al heet Merten van Rossom een quaet tyrant,

Nocht schyndt Merten van Rossom de beste van tweeën.'

Van Rossem is een opstanding en is knap te keer gegaan in Brabant, maar Luther beweert 'vervult van den Heylighen Gheest' te zijn, terwijl hij op een dwaalweg gaat.

Tenslotte: Van Rossem is 'Prince van den snaphanen', prins van de vrijbuiters, maar Luther is 'prince van alle valschen profheten'. Hij is dag en nacht in de weer om in het christenrijk 'een dootlucke peste' te verspreiden. En daarom blijft Anna Bijns maar zeggen, dat Maarten van Rossem toch de beste van die twee is.

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Voor de kinderen

Hieronder vind je 12 namen van plaatsen waar David zich met zijn mannen verborgen hield voor Saul. Ze zijn echter door elkaar gekomen. Kunnen jullie de namen weer in de juiste volgorde zetten?

MAAR	LEIKA
TANJO	RECHSOA
BON	GEDEIN
LAMDAUL	PRAAN
SMIEP	KACHALI
TREECH	GLASIK

De oplossing van de vorige maal is: WATERKRIJK.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Persschouw

Gereformeerd – Evangelisch

Het januari-nummer van het blad Kontekstueel (een zes maal per jaar versijnd theologisch blad, dat z'n bakermat heeft in de vrolijke vleugel van de Gereformeerde Bond) is gewijd aan de ontmoeting van Gereformeerden en Evangelischen. Ik wil daar iets uit doorgeven, en wel van drs. W. Dekker. 't Is niet zo'n heel gemakkelijk verhaal (Kontekstueel is ook een blad voor theologen), maar de zaak waarom het gaat is de inspanning wel waard.

Eerst maar eens even de omschrijving die Dekker geeft van de kern van het denken in Evangelische kring:

Niet een simpele theologie, maar de levende Heer, die elke leer oneindig te boven gaat, dat is de grote en belangrijke zaak waarom de evangelische beweging voor mij een uitdaging is en ik er veel van verwacht.

En dat sluit aan bij wat Dekker zelf in de loop van de tijd steeds meer was gaan zien, namelijk dat het vaste punt in het leven van een mens niet een stelling is, een laatste stelling misschien, wanneer heel veel je ontvallen is, maar het vaste punt is een Persoon die jou draagt met al je onzekerheden en zo wordt Hij in de ervaring van dit gedragen worden een alles overstijgende zekerheid.

Na op deze manier zijn openheid naar de evangelische beweging onder woorden gebracht te hebben, noemt hij twee gevaren die deze beweging zijns inziens bedreigen. Het eerste is:

In de evangelische geloofsbeleving treft men soms een wonderlijke combinatie aan van het adagium "Niet de

leer, maar de Heer", waar men zich afzet tegen bijvoorbeeld de gereformeerde orthodoxie of de theologie in het algemeen, met tegelijk een omhelzing van het fundamentalisme. Het fundamentalisme ontwikkelde zich in reactie op de vrijzinnigheid van de vorige eeuw en kenmerkt zich nu juist door een hyperintellectueel waarheidsbegrip, wel het volstrekte tegendeel van: de Waarheid is een Persoon. Dit fundamentalisme treft men aan in een rationele Schriftbeschouwing, waar de bijbelse waarheid historisch bewijsbaar wordt geacht en intellectueel definieerbaar. Men treft het ook aan in overzichtelijke toekomstscenario's, die elke verrassing aan de komende Christus onttrekken. Men treft het eveneens aan in de wettisch aandoende vaste regels in de ethiek, die elke verrassende ontdekking van wat Christus vandaag van ons vraagt, uitsluiten. Wil de evangelische beweging echt toekomst hebben en een brede stroom in onze cultuur blijvend aanspreken, dan zal ze radicaal afstand moeten nemen van dit fundamentalisme. () Men kan niet enerzijds roepen: Niet de leer, maar de Heer, en dan weer anderzijds zich vastklampen aan het fundamentalisme. Bezinning is nodig op de vraag welke leer het geheim van de levende Heer het beste bewaart voor de gemeente en welke niet, wat we als ballast uit de traditie kunnen missen omdat het onnodig misverstanden voedt, en wat onopgeefbaar is. Antwoorden op deze vragen vindt men niet wanneer men in de traditie gaat snoeien vanuit de gedachte dat alleen overleefd moet blijven wat voor de moderne mens aanvaardbaar is. Antwoord op deze vragen kan alleen gegeven worden door een levende

geloofsgemeenschap, die de hele bijbel leest als het boek dat ons wil bewaren bij de levende Christus.

Dat is dus het eerste gevaar wat Dekker signaleert; de moeite waard om met elkaar – en daarmee bedoel ik: Gereformeerden én evangelischen; we hebben elkaar veel te hard nodig – stevig over door te denken.

Datzelfde geldt ook van het tweede wat hij noemt; dat is het gevaar van een ondergaan van de evangelische geloofsbeleving in de brede stroom van hedendaagse nieuwe religiositeit.

Ja, zegt Dekker, het is waar: de evangelische beweging met haar nadruk op de beleving van het geloof is beter in staat om de mens van vandaag aan te spreken dan de traditionele kerken, waarin maar al te vaak de ervaring als verdacht aan de kant werd gezet. Maar toch bergt juist dat aansluiten bij de mens van vandaag ook gevaren in zich:

Onze tijd wordt gestempeld door wat men noemt het postmodernisme. De tijd van de grote verhalen is voorbij. De uitdaging zou dan kunnen zijn het grote verhaal van het koninkrijk Gods en de geschiedenis van de wereld en de volkeren, waar het in de bijbel over gaat, om te zetten in het kleine verhaal van de aanwezigheid van God in mijn persoonlijk leven en het daar verder bij te laten.

En hij konkludeert dan:

Juist in een tijd, die niet meer gelooft in de grote verhalen, zullen we het grote verhaal van de bijbel opnieuw moeten vertellen. Niet alleen: Mijn Jezus, ik houd van U, maar vooral ook: Jezus, Heer der wereld, hoop voor de ganse zuchtende schepping, houdt wonder boven wonder ook van mij, maar dat is niet het allerbelangrijkste.

Tot slot zegt Dekker:

Het moge duidelijk zijn, dat ik mijn kritische vragen aan de evangelische beweging gesteld heb, juist omdat het een van de weinige bewegingen is, waar ik thans enige vernieuwing in de kerk zie. Het kan heel iets moois worden, wanneer de traditionele kerken aan deze beweging de ruimte geven. () Ook kwesties als kinderdoop of volwassendoop mogen hierin volstrekt geen belemmerende rol spelen. Dit soort kwesties zijn kinderspel vergeleken met de reusachtige vraag waar wij thans voor staan: Zal er in de 21e eeuw nog een levende Christus belijdende kerk zijn temidden van en tot zegen voor ons volk?

M.H.T. Biewenga, Emmeloord

Agenda

Kand. C.M. van der Klis

In tegenstelling tot wat in het nieuwe jaarboekje staat vermeld (pag. 27) is het telefoonnummer van kand. C.M. van der Klis: 0187 493 786.

Nieuws Landelijke Vergadering

Derde zitting op 9 mei

De derde zitting van de Landelijke Vergadering wordt op 9 mei a.s. gehouden. Niet, zoals gebruikelijk, in Bartimeushage in Doorn, maar in Hogeschool 'De Horst', Horstlaan 2 in Driebergen. Op de agenda staan ondermeer het rapport van de RvTA/TSB, de opvolging van de predikanten H. Smit en H. de Jong als studiebegeleiders, een voorstel van de NGK Arnhem over de vrouw en het kerkelijke ambt en een brief van de NGK Zoetermeer over de vrouw en het diakenambt. De vierde, vijfde en zesde zitting zullen DV op 16 mei, 6 juni en 27 juni worden gehouden.

Overig Nieuws

Ds. J.H. Kamerbeek overleden

In Amersfoort is onverwacht op Tweede Paasdag ds. J.H. Kamerbeek overleden. Ds. Kamerbeek zou op 18 april zijn 67e verjaardag hebben gevierd. In december 1958 werd ds. Kamerbeek in zijn eerste gemeente, Velp/Oosterbeek, bevestigd, daarna diende hij de kerken van Apeldoorn, Kampen en Bunschoten/Spakenburg. In 1993 ging ds. Kamerbeek met emeritaat.

Twee predikanten 45 jaar dominee

Zondag 19 april j.l. mocht ds. Z.G. van Oene gedenken dat het precies 45 jaar was geleden dat hij in zijn eerste gemeente, Sliedrecht, tot Dienaar des Woords werd bevestigd. Ruim vijf jaar later, in 1958, nam ds. Van Oene een beroep aan van Zwolle, waar hij in 1990 met emeritaat ging. In de ochtenddienst van zondag 19 april is in de Nederlands Gereformeerde Kerk van Zwolle aandacht aan het jubileum geschonken, ds. Van Oene ging in deze dienst voor. Ook op zondag 19 april was het (eveneens) 45 jaar geleden dat ds. G. van den Brink tot predikant werd bevestigd, Drogeham was zijn eerste gemeente. Nadien diende ds. Van den

Brink de gemeenten van Sappe-meer/Veendam, Eindhoven, Zwolle en Rotterdam-Overschie. Daar ging ds. Van den Brink in 1988 met emeritaat. Op de dag van het jubileum leidde ds. Van den Brink de ochtenddienst in de Nederlands Gereformeerde Kerk (II) van Zwolle, welke dienst in het teken van dank voor het jubileum stond.

Regiovergadering Dordrecht/Gorinchem dd 18 februari 1998

Namens de roepende kerk van Dor-

drecht opent ds. J. Horsman de vergadering. Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd.

Het verslag van de vergadering dd 18 september 1998 wordt formeel vastgesteld.

Vorbereiding Landelijke Vergadering Doorn 1998:

Binnen deze regio is het niet de gewoonte alle stukken van de Landelijke Vergadering uitvoerig te behandelen. De afgevaardigden gaan zonder last of ruggespraak naar de L.V., doch

STAGG verbetert bereikbaarheid

Minder afmeldingen

De STAGG had begin 1977 117 cliënten en ontving in 1977 188 aanmeldingen (tegen 139 in 1996). In totaal werden 274 cliënten behandeld. Dat waren er vier minder dan in 1996. Het aantal meldingen dat werd ingetrokken, daalde echter fors van 45 in 1996 naar 34 vorig jaar. De Stichting schrijft dat toe aan de korte wachtlijst, die eind 1996 twaalf personen telde. Deze lijst groeide overigens eind 1997 weer naar 22. De meeste cliënten (65%) kwamen uit de Ned. Geref. kring, een percentage dat in 1995 nog 60 bedroeg. Ook het aandeel van de SOW-kerken groeit gestaag: van 8 procent in 1995 naar 12,5 procent vorig jaar. De overigen kwamen uit de Vrijgemaakte kerk (6%), de Geref. Gemeente en Geref. Bond (6%), Evangelische kring (4%) en de Chr. Geref. kerken (4%).

Grotere spreiding

De STAGG behandelde cliënten in Houten, Dordrecht en Zwolle en opende voor een betere bereikbaarheid per 1 januari 1998 ook 1 dag per twee weken een bureau in Enschede. Verder werd een telefonisch spreekuur ingesteld en verhuisde het bureau Dordrecht per 1 januari 1998 naar Rotterdam.

Toerustingswerk

Tot het toerustingswerk behoorden cursussen voor ambtsdragers, ouders en specifiek voor een groep vrouwen rond het thema 'Moet ik altijd helpen?' Verder dacht de STAGG mee met enkele kerkenraden over een thema en over oplossingen voor spanningen en conflicten, volgde een aantal predikanten groeps- en individuele supervisie en spraken predikanten op een themadag over 'huwelijksproblemen en pastoraat'. Verder zijn er contacten met de Theologische Studiebegeleiding en het Seminarie over praktische toerusting van predikanten.

Tegenvallende bijdragen van sommige kerken

Tegenvallende bijdragen van enkele Ned. Geref. kerken hebben vorig jaar een gat van f 9000 in de begroting van de STAGG geschoten. Op een brief, waarin het STAGG-bestuur die kerken vroeg solidair te zijn met de andere kerken, werd nauwelijks gereageerd. Dat wil overigens niet zeggen dat er geen geld meer binnenkomt, want begin 1998 vulden veertien kerken hun te lage bijdrage over 1997 nog aan. Twee kerken met samen 115 zielen betaalden niets. In het najaar van 1996 gingen de diakenen op hun conferentie akkoord met een verhoging van de STAGG-bijdrage van f 9 naar f 11 per ziel. Door ervaring wijs geworden, houdt de STAGG al rekening met lagere bijdragen, maar desondanks ontstond een gat van negen mille. Zodat per ziel f 9,45 in plaats van f 11 is bijgedragen. Doordat enkele posten lager uitvielen, kon 1997 nog wel met een klein batig saldo worden afgesloten.

Aanmelding en informatie

Aanmelding bij huwelijks- of relatieproblemen, gezinsmoeilijkheden of individuele klachten is mogelijk via het bureau in Houten: telefoon 030-6377071. Ook kan daar informatie over het werk van de STAGG worden opgevraagd. Postadres: Postbus 406, 3990 GC Houten. De STAGG is graag bereid een voorlichtingsavond over haar werk te verzorgen voor uw gemeente.

het is nuttig vooraf een indruk te hebben welke opvattingen bij de regio-kerken leven. In de gedachtenwisseling over de door de kerken aangegeven onderwerpen komt o.a. naar voren, dat t.a.v. openstelling van alle ambten voor vrouwen, er de voorkeur aangegeven wordt pas op de plaats te maken. Onze kerken zijn gediend met enige rust op dit gebied. Voor het voorstel inzake het beroepingswerk is begrip, maar voorop dient toch te staan zowel voor predikant als voor gemeente, dat het God is die roept. Dit neemt niet weg, dat een vertrouwenspersoon/-commissie een nuttige functie kan vervullen. Over de opleiding van predikanten is het niet eenvoudig een duidelijke beleidslijn aan te geven. Handhaving van het Apeldoorn-advies is aan te bevelen. Daarnaast kan een z.g. Amersfoort-advies overwogen worden. In elk geval zal de T.S.B. een duidelijk coördinerende rol dienen te spelen. Veel aandacht vraagt de eenheid in studie-niveau. De rapporten over samenwerking met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken stemmen niet tot vreugde. Anderzijds is er plaatselijk sprake van een groeiende goede samenwerking. Vraag is wat beëindiging van de landelijke contacten voor invloed heeft op de plaatselijke situaties.

Rondgang door de kerken:

In meerdere gemeenten blijft de vervulling van de ambten zorg baren. Op allerlei wijze – kadervorming, cursussen e.d. – wordt getracht hieraan iets te doen.

Afgesproken wordt dat de eerstvolgende regio-bijeenkomst door de kerk van Gorinchem wordt samengeroepen tegen 1 oktober 1998, waarna de vergadering wordt besloten.

Regiovergadering Enschede/ Zwolle dd 19 maart 1998

Ds. J. Dekker opent de vergadering en zit deze voor. Br. W. Rozema uit Zwolle (II) vraagt preekconsent aan. Het onderzoek voor het verlenen hiervan wordt vastgesteld op 18 juni. Er wordt een commissie ingesteld om voor de volgende LV een voorstel te doen inzake deelneming aan het Interkerkelijk Dovenpastoraat. De Lindeboomstichting is een gereformeerde stichting in Overijssel, die de kerken wil activeren en ondersteunen op maatschappelijk terrein. De Chr. Geref. en Geref. kerken nemen deel. Aan ons is gevraagd zitting te nemen in het bestuur. Br. Van Dijk uit Heino gaat een jaar als waanemer fungeren,

daarna zal permanente deelname overwogen worden. Naar aanleiding van de tijd die op een vorige vergadering is besteed aan de vaststelling van de afvaardiging naar de LV komt de gemeente van Deventer met het voorstel tot roosteren. Dit voorstel wordt verworpen, ds. Dekker zal een concept-reglement maken voor de verkiezingen zoals ze tot dusverre gebruikelijk zijn. De nieuwe taakverdeling met betrekking tot de kerkelijke onderzoeken wordt vastgelegd. Door leden uit de gemeente van Nijverdal is het financieel beheer gecontroleerd en accoord bevonden. De penningmeester, die al dertig jaar de financiën beheert, oogst erkentelijkheid en dank. De kerkvisitatoren hebben een lijst met mogelijke vragen voor een kerkvisitatie opgesteld. Na toevoeging van een financiële paragraaf wordt de lijst aangenomen. De brs. Koning (Hengelo) en Vreeman (Dalfsen) worden herbenoemd als visitator voor een periode van zes jaar.

Toerustingsavond CG en NG ambtsdragers

Op 12 mei spreekt prof.dr. H.J. Sel-

derhuis tijdens een toerustingsavond voor beginnende ambtsdragers over 'Huisbezoek: bezoek of bezoeking?' De avond wordt gehouden in de Christelijke Gereformeerde Kerk te Zutphen, Hobbemakade 2. Er wordt om kwart voor acht begonnen. De avond richt zich in eerste instantie op beginnende ambtsdragers, maar zij die al wat langer 'meelopen' op het kerkelijk erf worden ook van harte uitgenodigd. Prof. Selderhuis zal niet alleen de nodige informatie verschaffen, maar ook zorgen dat de vragen die bij zowel onervaren als ervaren ambtsdragers leven, in de discussie aan de orde komen. De Classis Apeldoorn van de Christelijke Gereformeerde Kerken heeft het initiatief genomen om een toerustingscommissie in te stellen om beginnende ambtsdragers bij te staan. Daarbij is samenwerking gezocht met de Regio's Arnhem en Enschede/Zwolle van de Nederlands Gereformeerde Kerken. De avond wordt verzorgd door een gezamenlijke commissie van beide kerkgenootschappen.

De Raad van de Ned. Ger. Kerk van Doetinchem-Velp gedenkt het overlijden van haar oud-predikant

Ds. J.H. Kamerbeek

met dankbaarheid voor het werk onder ons verricht in de jaren '58 tot '67 in zijn eerste gemeente, als onze eerste predikant na de vrijmaking.

De Steeg, 15 april 1998

Namens de kerkeraad

Ds. G. Vrooland, praeses
A.L.P. Rietberg, scriba

Houdt uw voorgangers in gedachtenis, die het woord Gods tot u hebben gesproken; let op het einde van hun wandel en volgt hun geloof na.

Hebr. 13:7

Voor ons onverwacht nam de HERE op de morgen van 2e Paasdag tot zich

Ds. J.H. Kamerbeek

die de gemeente van Apeldoorn van sept. 1967 tot maart 1973 als haar predikant heeft mogen dienen.

Met dankbaarheid gedenken wij hoe hij in moeilijke jaren trouw aan zijn Zender en met een grote pastorale betrokkenheid de gemeente is voorgedaan.

Zr. Kamerbeek, haar kinderen en verdere familie bidden wij in deze zware dagen de vertroostende nabijheid toe van onze hemelse Vader.

Namens de Raad van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Apeldoorn,
A. Heetebrij, voorzitter
H. Veldman, scriba

De raad van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Kampen nam met ontroering kennis van het overlijden van

Ds. Jan H. Kamerbeek

Kerkenraad en Gemeente, en in het bijzonder Wijk IV, gedenken dankbaar het werk dat Ds. Kamerbeek van 1973 tot 1985 met trouw en liefde in hun midden gedaan heeft.

De Here zij Mevr. Kamerbeek en haar gezin genadig nabij.

Namens Gemeente en Kerkenraad:

Ds. A.W. Vos, preses
K. Janssens, scriba

Kampen, 13 april 1998

I.K.E.S.
Interkerkelijk Evangelisatie-
projekt Schoorl en Groet

Zin in een leuke, spannende, enthousiaste, gezellige maar ook nuttige en opbouwende vakantie? Hier is je kans. Van 11 juli t/m 21 augustus kun jij deelnemen aan campingevangelisatiewerk in de omgeving van Schoorl en Groet. Het werk bestaat o.a. uit:

- kinderclubs leiden en organiseren/contact zoeken met jongeren op een creatieve manier
- Gods woord belijden in woord en daad

Wat we van je verwachten:

- dat je positief christelijk bent/dat je twee weken beschikbaar bent
- dat je er met enthousiasme en volle inzet voor gaat/dat je 18 jaar of ouder bent

Al zin gekregen? Geef je dan op bij:

Stichting IKES, t.a.v. N.J. van de Heerik-Huibers

Dijk 77, 1721 AC Broek op Langedijk, tel.nr. 0226-314468

Christelijk-sociaal is...

15 miljoen mensen en o, o, o wat zijn we druk:
werken, winkelen, sporten en vakantie.
Het kan allemaal. Allemaal...?

Nee, niet allemaal.

65-plussers, weduwen, minima en gehandicapten komen steeds vaker klem te zitten.

Over wat 'paars' daaraan doet moet u zelf oordelen.

Het moet in ieder geval anders.

Daarom wil de RPF dat de AOW 5% omhoog gaat.

Daarom moet de kinderbijslag voor ouders met een minimum inkomen ook omhoog. De Algemene Nabestaandenwet mag weduwen niet in de kou laten staan.

En gehandicapten moeten reële kansen krijgen op een baan.

Gewoon een kwestie van rechtvaardig delen, van naastenliefde.

Een hart voor mensen

